

167820

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM / ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMUSAL ÇEVRELER İÇİN
OTURMA ELEMANI TASARIMINDA
SORUNLAR

Cem DOĞAN (Endüstri Tasarımcısı)

DANIŞMAN : Prof. Dr. Onur ALTAN

İSTANBUL – HAZİRAN 2005

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans tezi çalışmam sırasında, yardımlarını esirgemeyerek beni yönlendiren, öncelikle bölüm başkanımız ve danışmanım Sayın Prof. Dr. Onur ALTAN'a, araştırmalarım da yardımlarından ve katkılarından dolayı Sayın Yrd. Doç. Dr. İpek FİTÖZ'e, teőekkürlerimi sunarım.

Cem DOĞAN

Haziran 2005

Cem Doğan tarafından hazırlanan "Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar" adlı araştırmanın Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yüksek Lisans Tezi Danışmanı

Prof. Dr. Onur ALTAN

Bu çalışma Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim / Anasanat Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Onur ALTAN (M.S.G.S.Ü.)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Ünal DEMİRARSLAN (Haliç Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Senem ONUR (M.S.G.S.Ü.)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
SUMMARY	VI
ŞEKİL LİSTESİ	IX
RESİM LİSTESİ	X
GİRİŞ	1
Sorunun Ortaya Konması ve Çeşitli Çevrelerdeki Görünümü	1
BÖLÜM 1 : KULLANICI PROFİLİ	7
1.1. BİYO – BİLİMSEL ÖZELLİKLER	7
1.1.1. Yapı ve Yeti	8
1.1.2. Antropometri – Ergonomi	24
1.2. BİREY DAVRANIŞINA YÖN VEREN ETKENLER	33
1.2.1. Kişilik Özellikleri	34
1.2.2. Motiv – Motivasyon	36
1.3. BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONUCU	43
BÖLÜM 2 : TOPLUMSAL VARLIK OLARAK BİREY	43
2.1. TOPLUMSAL NİTELİKLER	43
2.1.1. Karşılıklı Etkileşim	43
2.1.2. Değer Yargıları	46
2.2. KULLANICI – ÖGE İLİŞKİLERİ	54
2.2.1. Otomatik Davranışlar – Vandalizm	55
2.2.2. Toplumsal Kurallar	61
2.3. İKİNCİ BÖLÜMÜN SONUCU	64

BÖLÜM 3 : ÇEVRE STRÜKTÜRÜ	64
3.1. ÇEVRE KAVRAM VE KAPSAMI	65
3.1.1. Öznel Çevre ve Boyutları	73
3.1.2. Nesnel Çevre ve Boyutları	77
3.2. TASARIM SORUNLARI, ÇAĞDAŞ GELİŞMELER VE YARINLAR.	79
3.2.1. Bilim, Teknoloji Ve Tasarım	80
3.2.2. Çevre Dostu Ve Geri Dönüşümlü Tasarımlar	85
3.3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜN SONUCU	87
BÖLÜM 4 : SONUÇ	88
ÖZGEÇMİŞ	93
Kaynaklar	95

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; ürün kullanıcısı olarak kişinin içinde bulunduğu, onu kullandığı Kamusal Çevre ile olan ilişkilerinin incelenmesi, bu yolla tez konusu olan “Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar”ın belirlenmesidir.

Çalışma, Giriş ve 3 Ana Bölümden oluşmaktadır.

Girişte; konunun ele alınış nedeni olan “Sorun”un ortaya konması, çeşitli çevrelerdeki görünümü, çalışmanın hedefi ile izlenen yol ve yöntem açıklanmaktadır.

Bu bağlamda;

BÖLÜM 1: Bu bölüm; KULLANICI PROFİLİ'nin incelendiği bölümdür.

Burada önce – ürün kullanıcısı olarak – kişinin doğumla birlikte gelen (Biyolojik – bilimsel) bazı özellikleri ele alınmış, böylece davranışlarının nedeni ile sonuçları, tasarım için ve tasarımcı gözüyle ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bireyin yapı ve yetisinin “görülür” hale getirilmesi, diğer bilim dallarının desteği ile ancak olasıdır. Bu bilim dallarının başlıcaları Anatomi, Fizyoloji, Psikoloji ve kişinin bir tasarım ürünü (örneğin, bir oturma elemanı) ile doğrudan ilişkilerini inceleyen bilim dalı olan Ergonomi'dir.

Bu nedenle bu bilim dalları, konunun kapsam sınırlarını aşmamaya özen gösterilerek incelenmiş ve kişi davranışlarının nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu bölümde gene bu kez kişinin sonradan edindiği özellikleri ile bunların etki ve gücüyle yönlenen davranış biçimleri ele alınmış, bu bağlamda kişilik özellikleri ve motivasyonun etki ve gücü incelenmiştir.

Bölümün sonucunda ise; kişiye her açıdan uygun bir çevrenin – Kamusal Çevrenin – tasarımında öncelikle kişinin – bazı özelliklerinin bilinmesi gerekliliği açıklanmıştır.

BÖLÜM 2: Bu bölüm; TOPLUMSAL VARLIK OLARAK BİREY'in incelendiği bölümdür.

Bu bölümde birey bu kez "Toplumsal bir Varlık" olarak ele alınmış, çevresi ile olan karşılıklı etkileşimi ve değer yargıları incelenerek kullanıcı – öge ilişkilerindeki otomatik davranışları ve toplumsal kuralların yeri ve önemi açıklanmış, bölümün sonucunda belirlenenlerin bir özeti ortaya konmuştur.

BÖLÜM 3: Bu bölüm; ÇEVRE STRÜKTÜRÜ'nün incelendiği bölümdür.

Bu bölümde önce tasarımcı olarak "Çevre" sözcüğünden ne anlaşılması gerektiği – kavram ve kapsamı – ele alınmış, Öznel ve Nesnel Çevre ile bunların boyutları araştırılmış, tasarım sorunlarına çağdaş yaklaşımlar kapsamında Çevre Dostu ve Geri Dönüşümlü Tasarımlar üzerinde durulmuştur.

Gerçekte bir tasarım olgusunda, önceliği üründen ürüne değişen pek çok ölçüt kullanılır. Ancak günümüzde yeni bir ölçüt daha yer almaktadır. Ürün, ham maddesiyle, üretim tekniğiyle, kullanım sonrasında ömrünü yitirdiğinde

yok olmasıyla ya da geri dönüşümüyle “dost” olmalıdır. İşte bu ölçütler, bu bölümün alt başlıklarını oluşturmuşlardır.

Bölümün sonucunda ise bu ölçütlerin – artık – kesinlikle göz önünde bulundurulmaları gerektiği vurgulanmıştır.

SONUÇ : Giriş, Birinci Bölüm, İkinci Bölüm ve Üçüncü Bölümlerdeki bulgu ve vargıların ışığı altında belirlenenler ile “görülür” hale getirilmeye çalışılan “Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar”, bir matris ile tasarımcının kullanımına sunulmaktadır.

SUMMARY

The aim of this study, is the research of the relationship between the person and the public environment in which he is included and uses; thus to determine the problems of design under this thesis titled "Seating Elements For The Public Environment"

This study is made up of an introduction and 3 main chapters.

At the introduction; the presentation of the subject problem, viewing it at various places, the aim of the study and the method is explained.

At this context;

CHAPTER 1; the chapter in which the user's profile is researched.

At this first part, the product user with certain properties from birth are considered, therefore the behaviour is presented for the design and designers interest.

The discovery of the person's character and abilities is possible with the support of the other scientific branches. The principals of these science branches are anatomy, physiology, psychology and Ergonomy which is the study directly related with the person and design product (for example, a seating element).

For this reason this scientific branch has been researched while trying not to exceed the borders of the topic and tries to find the reason behind the behavior of the person.

In this chapter, again the adopted characteristics and behaviour related with these influences are taken into hand, thus the influence and power of this personal criteria has been researched.

At the end of this chapter, it is explained that some of the characteristics of the person has to be known in order to design a Public Environment that is suitable to the person in all aspects.

CHAPTER 2; In this chapter the “individual” is researched as “part of the public.”

In this chapter, the individual is handled as a “part of the Public”, his relationship with the surrounding and his values of judgment, automatic behaviour with the elements and the importance of Public Rules is defined, ending with a summary of what has been designated.

CHAPTER 3; In this chapter the Environmental Structure is researched.

In this chapter; first the meaning of the word “environment” – as a concept and scope – and a subjective and objective view is researched as a designer, followed by studying the problems of design with a contemporary approach to Ecology, Landscape and Environment Friendly Design.

As it is known, Ecology is the science of studying the relationship of living creatures with each other and with all the other live and non – living objects and should be considered as a design criteria. In reality, many criteria are used in a design idea which varies from product to product. However, nowadays there is a new criterion to be considered. The product has to be

“friendly” with its raw materials, production technique, and completion of usage and recycling. These criteria are the sub – titles of this chapter.

At the end of this chapter it is stressed that from now on these criteria should definitely be taken into consideration.

CONCLUSION : Together with the diagnosis and findings in the introduction, chapter one, two, three and the effort of making it “visible” are all presented to the designer with a matrix under the title “Problems in Designing Seating Elements for the Public Environment”.

Şekil Listesi:

Bölüm 1

Şekil 1.1. : Ergonominin, Anatomi, Fizyoloji ve Psikoloji ile ilişkisi

Şekil 1.2. : Oturma Eylemi – Öge ilişkilerindeki Sorunlar

Şekil 1.3.: Oturma Eylemi ve Öge ilişkileri

Şekil 1.4.: Kişi - Öge ilişkileri

Şekil 1.5.: Kişi - Öge ilişkileri

Şekil 1.6.: Kişi - Öge ilişkileri

Şekil 1.7.: Oturma Elemanında Ergonomik İlkeler

Şekil 1.8. : Motivler

Bölüm 3

Şekil 3.1.: Kişi Çevre İlişkileri

Şekil 3.2.: Kişi açısından Çevrenin Algılanması ve Çevre Boyutlarının eylemler – Ögeler ile ilişkileri.

Şekil 3.3. Kamusal Çevre ve Kapsamı

Şekil 3.4.: Öznel Çevre - Nesnel Çevre

Şekil 3.5. Tekniğin Gelişim Süreci

Şekil 3.6.: Şeytan üçgeni

Resim Listesi :

Giriş

Resim – Giriş 1.: Kamusal Açık Çevre Elemanı - Park Bankosu

Resim – Giriş 2 : Kentsel Bildirişim Ögeleri

Resim – Giriş 3. : Telefon Kabini

Resim – Giriş 4.: Kamusal Açık Çevre Elemanı - Park Bankosu

Resim – Giriş 5.: Kamusal Açık Çevre Elemanı - Park Bankosu

Bölüm 1

Resim 1.1.: Kol

Resim 1.2.: Femur, Doğadaki En Güçlü Strüktür

Resim 1.3.: Femur, Doğadaki En Güçlü Strüktür

Resim 1.4.: Bir Oturma Ögesi

Resim 1.5.: “Relax Sclange” – Dinlenme Yılanı

Resim 1.6.: Spor Alanları Davranış Biçimi

Resim 1.7.: Spor Alanları Davranış Biçimi

Resim 1.8.: Kamusal Açık Çevreler İçin Oturma Elemanı

Resim 1.9.: Kamusal Açık Çevre Oturma Ögesi

Resim 1.10.: Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı

Resim 1.11.: Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı

Resim 1.12. Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı

Resim 1.13. Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı.

Resim 1.14.: San Marco – Venedik, Dinsel Öykü Anlatan Resim ve Heykeller

Resim 1.15.: Katedral

Resim 1.16.: Hurva Sinagogu – Kudüs.

Resim 1.17.: Süleymaniye camii – İstanbul

Bölüm 2

Resim 2.1.: Dinsel Motif

Resim 2.2.: Dinsel Motif Olarak Taş duvar

Resim 2.3.: Kamusal Açık Alan Oturma Elemanı - Moskova

Resim 2.4.: Kamusal Açık Alan Oturma Elemanı – Moskova

Resim 2.5.: Kamusal Açık Alan Oturma Elemanı - Büyükkada

Resim 2.6.: Namaz

Resim 2.7.: Kilise İçi Oturma Elemanı - Polenezköy

Resim 2.8.: Cebeci Camii – Ankara

Resim 2.9.: Gandan Manastırı. Ulanbatur – Moğolistan

Resim 2.10.: Le Corbusier, Chandigarh – Pencap'ı Tasarlarken

Resim 2.11.: Japon Evi Giriş Mekanı, “Ayakkabı Çıkarılır Terlik Giyilir”...

Resim 2.12.: Dere ve Oturma Elemanı

Resim 2.13.: Kamusal Dış Mekan Oturma Elemanı – Ağva

Resim 2.14.: Kamusal Dış Mekan Oturma Elemanı ve Kullanıcı Davranışları

Resim 2.15.: Telefon Kabini – Almanya

Bölüm 3

Resim 3.1.:Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı –Moskova
Metro su

Resim 3.2.:Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı –Moskova
Kremlin

Resim 3.3.:Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Havaalanı)

Resim 3.4.: Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Havaalanı)

Resim 3.5.: Kapalı Devingen Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Tren Koltuğu)

Resim 3.6.: Kapalı Devingen Kamusal Çevre Oturma Elemanı
(Metro Koltuğu)

Resim 3.7.: Anfitiyatro - Aspendos

Resim 3.8.: Anfitiyatro – Miletos

Resim 3.9.: Thermoplastik Oturma Elemanı

Resim 3.10.: Thermoplastik Oturma Elemanı

Resim 3.11.: Bu, bugün ya yarın ?...

Resim 3.12.: Seren Akşehir ve Konya Yöreleri

Resim 3.13.: Seren Glud (Horsens) Etnografya Müzesi - Danimarka

Resim 3.14.: Dış Mekan Oturma Ögesi – Moskova. Kim Kimin Efendisi?...

GİRİŞ

Sorunun Ortaya Konması ve Çeşitli Çevrelerdeki Görünümü;

Kamusal Çevre... çoğu kez rasgele tasarlanmış, kullanıcı kimliğine doğru yanıt verebilmekten uzak, istek ve tutumların göz ardı edildiği, farklı kültür, farklı gereksinme, farklı davranışların yer aldığı yer...

Bugün içinde bulunduğumuz kamusal çevre – büyük ölçüde – akılcı çözümler yerine bir takım emrivaki ve olsa olsa yöntemlerle meydana gelmiş karmaşık bir sistemdir. Bu karmaşıklık, gerek tasarımı gerek yapımı, gerekse kullanımı ile bir takım sorunu da beraberinde getirir.

Bu çalışmanın hedefi, “Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımı”ndaki sorunların belirlenmesidir.

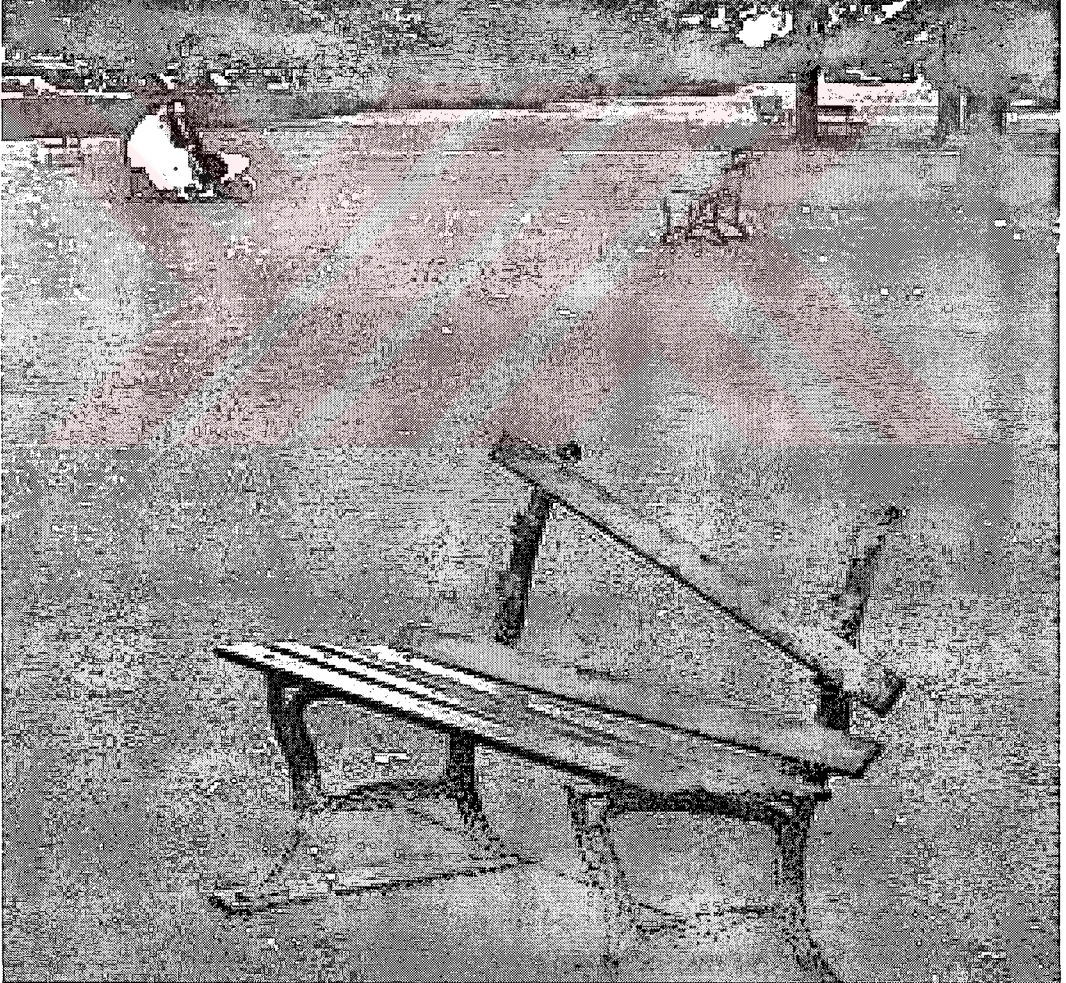
Bu çalışmanın başka bir hedefi daha vardır. O da bu yolla bugünün ve yarının tasarımcılarına ışık tutabilmek, kamusal çevreler için yapacakları tasarımlarında “insan ölçütü”nü önemle göz önünde bulundurmalarına yardımcı olmaktır.

Konu, Oturma Elemanı olunca sorunlar daha da ciddi boyutlara ulaşır. Çünkü kullanıcı – birey – oturma elemanı ile “doğrudan” ilişki içindedir. Görsel, dokunsal, düşünsel...

Bu nedenle “insan ölçütü”, böyle bir çevrenin – ögenin – tasarımında birinci derecede rol oynar.

Kamusal çevrelerde ürün – oturma elemanı – kullanıcının kendi malı değildir. Başka bir deyişle; mal iyeliği yoktur(*).

Bu, onu, onun çevreye karşı durum ve tutumunu büyük ölçüde etkiler. Davranışlarını olumsuz yapar. Kişinin kamusal öğelere karşı bu olumsuz davranışını çevremizde pek çok yerde görmek olasıdır. Resim – Giriş 1.

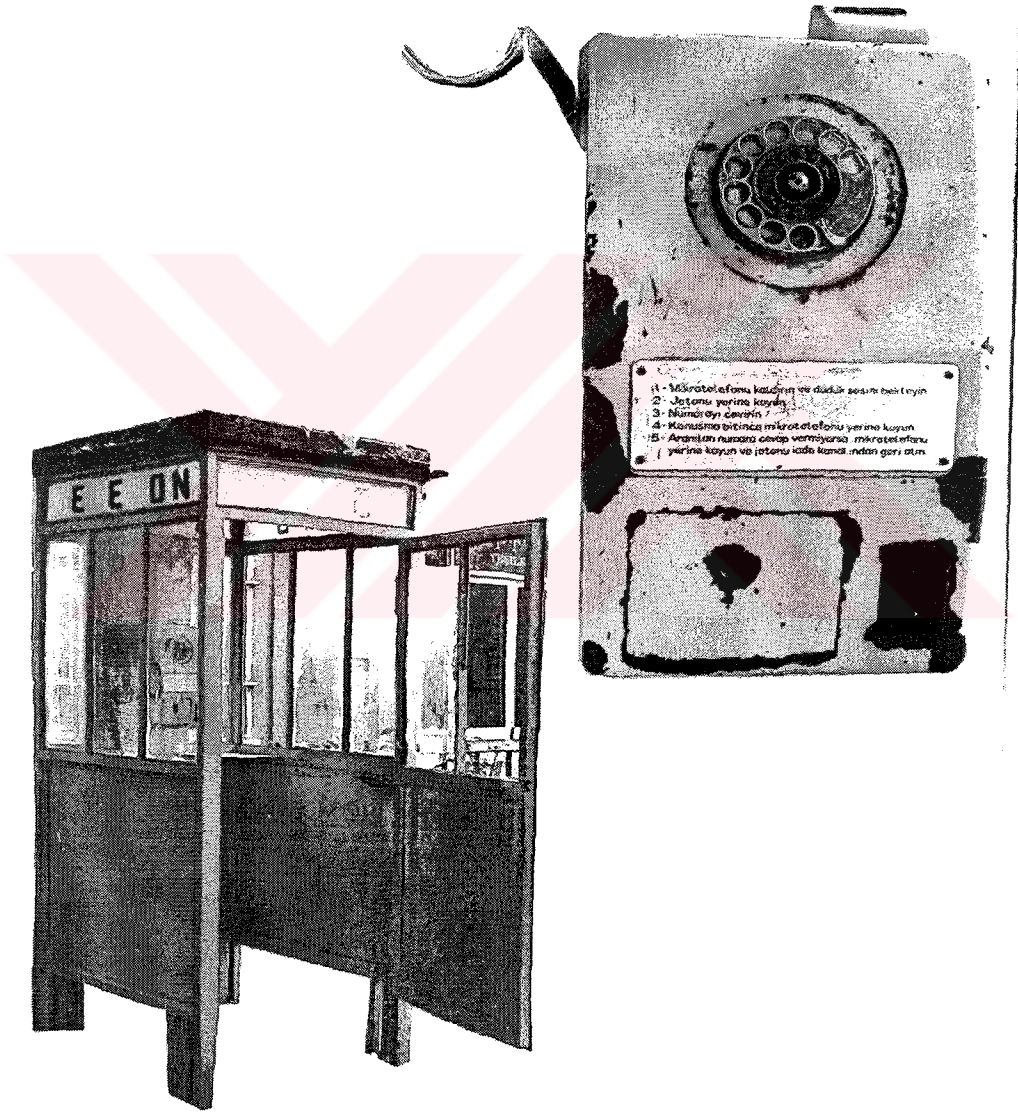
Resim – Giriş 1.: Kamusal Açık Çevre Elemanı - Park Bankosu

(*) Gerçekte kişi, (vergi ya da katkı payıyla) bunun bedelini kendisi öder.

Kapı ve camları kırılmış kabinler, kordonları koparılmış telefonlar, kırık, eğilmiş trafik işaretleri, sokak lambaları, (çalışma konusuyla doğrudan ilgili olarak) döşemesi kesilmiş sinema, otobüs, tren hatta uçak koltukları, bekleme salonları, park, bahçe, gezi ve koşu yollarında kırık banklar, stadyumlarda parçalanmış oturma elemanları... daha pek çokları... kişi, bunları sorumsuzca kullanır. Resim – Giriş 2.,3.

Resim – Giriş 2 : Kentsel Bildirişim Öğeleri

Resim – Giriş 3. : Telefon Kabini

Böyle bir olgu, kuşkusuz kullanıcının toplumsal ve kültürel yapısına bağlı olarak değişen bir özellik taşır. Ancak gerek yasaların sıkıca uygulandığı,

gerekse kullanıcıların kendilerine ve başkalarına karşı sorumlu duydukları çevreler de bile bu tür davranışlara (az da olsa) rastlanmaktadır.

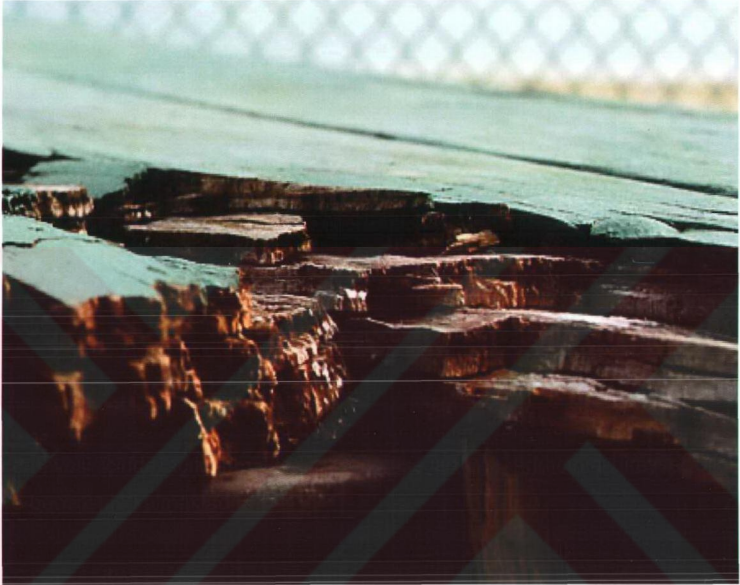
Resim – Giriş 4.

Resim – Giriş 4.: Kamusal Açık Çevre Elemanı - Park Bankosu

Kullanıcının yapısal özelliklerinden kaynaklanan sorunlar yanında çevreden gelen sorunlar da göz ardı edilmemelidir. Çevrenin – kamusal çevrenin – kapalı ya da açık oluşu, sonuç ürün üzerinde önemli rol oynar. Özellikle açık kamusal çevrede dış etmenler – örneğin; ısı, nem, ışık ve diğerleri – ürünün gerek tasarımına, gerek malzemesine gerekse yapım yöntemine yön verir.

Resim – Giriş 5.

Resim – Giriş 5.: Kamusal Açık Çevre Elemanı - Park Bankosu

Kısaca açıklamak gerekirse; bu çalışmada amaç, kişinin – kullanıcının – kendini içinde daha “iyi” hissedebileceği bir çevrenin tasarımındaki sorunları “görülür” hale getirmektir.

Aşağıda bu sorunlar ve nedenleri ele alınmakta, kullanıcı – çevre ilişkileri çerçevesi içinde açıklanmaktadır. Gerisi ise artık tasarımcının bireysel bilgi ve becerisine kalmaktadır.

BÖLÜM 1 : KULLANICI PROFİLİ

Bu çalışmanın odak noktasını oluşturan birey, çevresiyle sürekli ilişkide bulunan karmaşık bir sitemdir. Başlangıçta tek düze olan bu ilişki, bireyin yaşamı boyunca çeşitlenir. Bireyin çevresiyle olan ilişkileri, onun maddesel ve düşünsel yapı ve yetisiyle yön bulan davranış biçimini koşullar.

Olaya belli bir açıdan bakıldığında, tasarımın her türünde olduğu gibi, özellikle kamusal çevrede, o çevreyi kullanan olarak birey davranışlarının nedeni ile etki ve sonuçlarının belirlenmesi gerekliliği görülebilir.

Kısaca, konusu "Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar" olan bu çalışmada "iş"e önce bireyi tanımak, "kim" sorusuna yanıt aramakla başlanmalıdır. Tıpkı tasarımcının, tasarımına başlamadan önce "malzemeyi" iyi tanimasının gereği gibi.

Bu, çeşitli bilim dallarının yardımıyla ancak olasıdır. Bu bilim dallarının her biri kendi açılarından ele alındığında, tasarımcı olarak yapılması gereken, her biri ayrı uzmanlık dalı olan bu bilimlerin içinden kendi ilgi alanını saptayarak değerlendirmek ve ondan yararlanmaktır.

Böyle bir çalışmayı destekleyecek olan bilim dalları, bunlar içinden Biyo – Bilimsel nitelikler aşağıda ele alınmakta, konuyla doğrudan ilişkileri nedeniyle ve konunun kapsam sınırları içinde araştırılmaktadır.

1.1. BİYO – BİLİMSEL ÖZELLİKLER

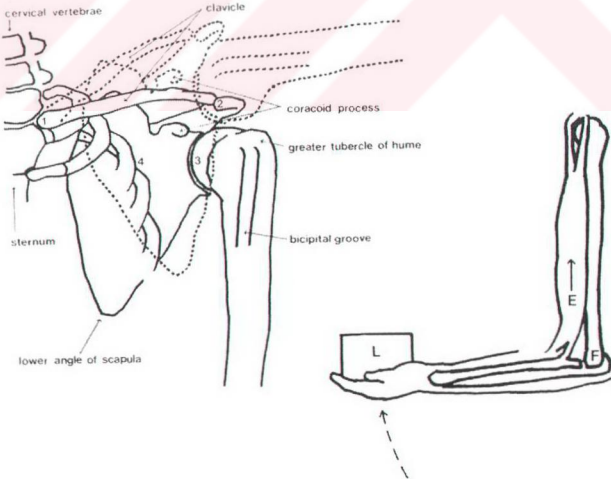
Birey davranışı büyük ölçüde doğumla getirdikleri ile sonradan edindikleri özelliklerinin bir bileşkesi olarak dışa yansır. Bunlar, bireyin anatomik, fizyolojik, ergonomik yapısı ile onu belirli davranışa iten psikolojik özelliklerdir.

1.1.1.Yapı ve Yeti

Biyolojinin iki temel bölümü vardır. Bu bölümler Anatomi ve Fizyolojidir. Canlı varlıkların yapılarıyla bu yapıyı meydana getiren organlar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim, Anatomi'dir. Fizyoloji, bu organların işlevlerini açıklar. Anatomi, insanı statik yönden, Fizyoloji ise dinamik yönden ele alır.

İnsanı bir de "davranış" yönünden ele alan bir bilim vardır ki o da Psikoloji'dir. Böylece Anatomi, Fizyoloji ve Psikoloji, bunların alt dalları ile yan disiplinler olan Antropometri ve Ergonomi'nin gereğince incelenmesiyle ancak Biyo – varlık olarak insan "tanınabilir".

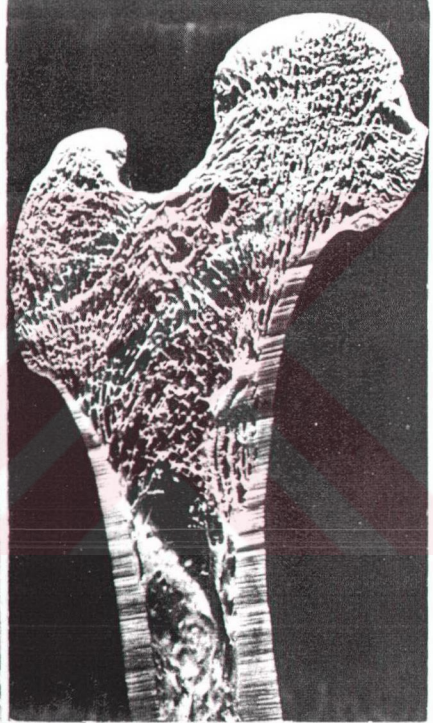
Anatomi ve Fizyolojinin ilgi alanına giren tüm organlar örneğin biçim, boy ve taşıma güçleriyle kemikler, yapı ve birleşme özellikleri gereği sağladıkları hareket olasılıklarıyla eklemler, hareketi sağlayan kaslar, her biri eksiksiz birer alıcı gereç olan duyu organları, bunların uzantıları olan sinir sistemi tasarımı yönlendirir. Resim 1.1.

Resim 1.1.: Kol

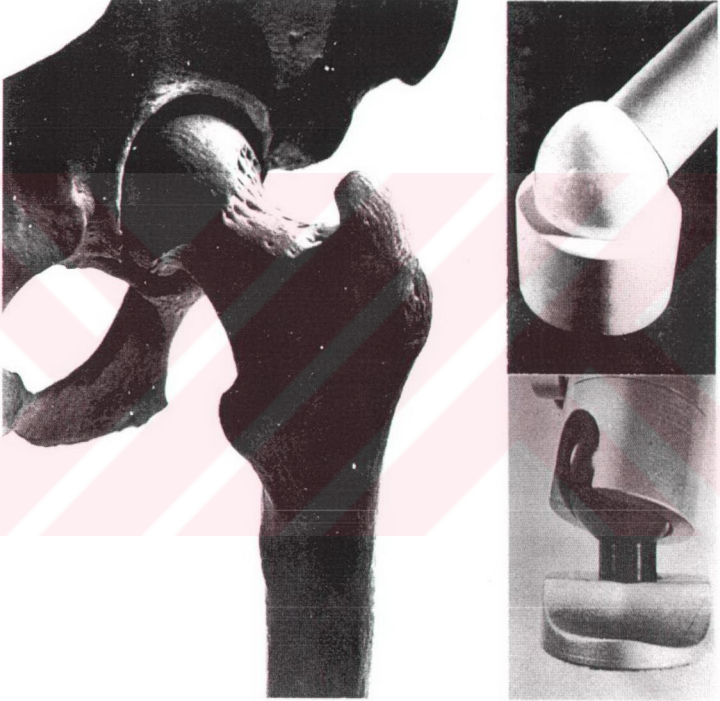
Kaynak : John Croney, Anthropometrics For Designers, S.120

Bütün taşıyıcı sistemler gibi kemik ve kas sisteminin de taşıyabileceği yük ve gerilme katsayıları sınırlıdır. Bu nedenle üzerlerindeki gerek iş gerekse ağırlık yönünden fazla yük, bu organların yorulmasına ve gereken işi yapamaz duruma gelmesine neden olur. Resim 1.2.,3.

Resim 1.2.: Femur, Doğadaki En Güçlü Strüktür

Kaynak : Alan E. Nourse, Der Körper, S.74

Resim 1.3.: Femur, Doğadaki En Güçlü Strüktür

Kaynak : Alan E. Nourse, Der Körper, S.64

Bu nedenle, tasarımcının kuracağı çevrenin insana uymasını sağlamak amacıyla gerekli yönleriyle yeterli bir anatomi bilgisine sahip olması gerekir.

Anatominin başlıca alt dalları şunlardır;

Genel Anatomi	Konusu; birbirine benzeyen vücut kaslarını bir araya toplayıp sistem denilen gruplar meydana getirmektir. Genel Anatomi, bu sistemleri insanın fizyolojik yapı ve işlevi ile birlikte biçim ve gelişmeler açısından inceler.
Tasviri Anatomi	Organların durum, biçim, ağırlık ve hacimsel özelliklerini ele alan analitik bir bilimdir. Tasviri Anatomoyi, Kemikbilim (Osteoloji), Eklembilim (Artroloji), Bağbilim (Sindezmoloji), Kasbilim (Miyoloji), Damarbilim (Angioloji), Sinirbilim (Nevroloji) ve İç Organ Bilim (Splanchnoloji) gibi alt bilimler oluşturur.
Topografik Anatomi	Organların bağlantı ve karşılıklı ilişkilerinin anatomisidir. Tasviri Anatomiyi tamamlar.
Karşılaştırmalı Anatomi	Bu bilim dalı bir organın, aynı grup varlıklar dizisi içinde inceler ve doğal koşullar altında değişik özellikler gösteren çeşitli organların gelişme evrelerini ortaya koyar.
Artistik Anatomi	Dış şekillerin anatomisidir. Vücut kısımları organların izdüşümlerini öğretir. Vücudun dıştan incelenmesi, bir orantının saptanmasını sağlar.

Anatomi'nin ürün tasarımını doğrudan ilgilendiren alt dalı Artistik Anatomidir. Bu da oldukça yeni bir bilim dalı olan Ergonomi ile desteklenir ve böylece kullanıcının bedensel – yapısal özelliklerinin bir ifadesi olarak tasarım – insan – ürün üçgeni içindeki ilişkileri belirler.

Anatominin yanı sıra vücudun fizyolojik özellikleri ve bu özelliklerin getirdiği bazı limitler de bilinmelidir. Çünkü bireyin herhangi bir tasarım ürününe karşı tutumu, onu kullanması büyük ölçüde onun fizyolojik limitlerine bağlıdır.

Fizyolojinin alt dalları ise şöyledir;

Genel Fizyoloji	Canlı varlıkların ortak fizyolojik özelliklerini açıklar.
Beşeri Fizyoloji	"İnsan Fizyolojisi" ni ele alarak, bir organizmayı meydana getiren çeşitli sistemlerin işleyiş biçimlerini inceler, bunların hangi tür etmenlerin etkisiyle değişerek organizmanın "kesin bir uyum" içinde çalışmasını sağladığını açıklar.
Karşılaştırmalı Fizyoloji	Organizmanın çeşitli işlevlerini "karşılaştırmalı" olarak inceler. Ayrıca ısı, basınç, ağrı gibi deri duyularını, iştme, görme gibi fizyolojik duyuları içeren "Duyu Fizyolojisi" uyarım, sarsı ve iletiyi açıklayan "Kas ve Sinir Fizyolojisi" şok ve refleksi açıklayan "Merkezi Sinir Sistemi Fizyolojisi", Karşılaştırmalı Fizyolojinin, tasarımcı olarak üzerinde önemle durulması gereken dallarındandır.

Uygulamalı Fizyoloji	Fizyoloji tasarım mesleği ile doğrudan ilişkisi olan daldır. Uygulamalı Fizyoloji, insanın işlevsel yapı ve yetilerini ve yapılan işe göre bunların geçirdiği değişiklikleri ölçmeye bir "iş" in yapımı için en elverişli koşulların bulunmasına olanak sağlar. Bu yönüyle Antropometrik ve Ergonomik çalışmalara ışık tutar.
----------------------	---

2

Bir nesnenin örneğin bir oturma elemanının tasarımında fizyolojik limit çok önemlidir.

Kişinin bir tasarım ürününe (örn. – özellikle kendi malı olmayan – bir oturma elemanına, bir otobüs koltuğuna, bir stadyum oturma ögesine) karşı tutumu, onu kullanması, onun o anda içinde bulunduğu psikolojik ortamı ile doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki bir dizi sorunu da beraberinde getirir.

Bu nedenle tasarımı yönlendiren diğer etmenler yanı sıra (ürün kullanıcı olarak) kişinin psikolojik yapısı ve bu yapıya bağlı olarak davranışlarının nitelik ve nicelikleri önceden bilinmeli, tasarımlar, bunlara uygun yanıtı verecek biçimde gerçekleştirilmelidir.

Psikoloji, oldukça genç bir bilim dalıdır. Yaklaşık bir yüzyıl kadar önce felsefeden ayrılmış, bağımsız bir bilim dalı olmuştur.

İnsan üzerine bilinenlerin yetersizliği, fanatizm ve din, psikolojinin bağımsız bir bilim olmasını uzun süre engellemiştir. Ancak bu bağımsızlık, farklı görüşleri içeren bazı grupların (ekollerin) oluşmasına neden olmuştur.

² Prof.Dr. Meliha Terzioğlu, Fizyoloji Ders Kitabı, Cilt 1 den Derlenerek Alınmıştır.

Psikoloji ekollerinin başlıcaları şunlardır :

Funktionalizm	Öncüleri Amerikalı John Dewey (1859-1953) ve William James (1842-1910)'dir. Bu topluluğa göre; bireyin bilincinde yer etmiş bilgiler, onun çevresine uyumunu sağlar. Her yeni bilgi, yeni uymalara yol açar.
Behaviorizm	J.B. Watson tarafından kurulan bu grup topluluk, fonksiyonist kavrama ve Freud'a, yani bilinç ve altbilince karşıdırlar. Bu topluluğa göre; bilinç, ruh gibi soyut bir nesnedir. Somut olan ise organizmanın kendisi ve çevresidir. Organizma, çevrenin etkisiyle birtakım davranışlarda bulunduğuna göre, psikolojinin uğraşı da "gözlenebilir davranışlar" olmalıdır.
Hormik Psikoloji	Kurucusu Mc. Dougall'dir (1871-1938). Dougall'in savına göre; Her davranışın kökünde bir temel içgüdü vardır. Bu içgüdü, bireyi belirli bir hedefe yöneltir. O halde psikoloji, bireyin hedefli davranışlarıyla bunların temelini oluşturan içgüdüleri ele almalıdır.
Derinlik Psikolojisi	Bu topluluğun kurucusu, Sigmund Freud'dur (1856-1939). Freud, bilinci değil bilinçaltı'nı psikolojiye konu olarak alır. Savları, klinik gözlemlere dayanır. Freud'a göre ise; bilinç, davranışın gerçek nedeni değildir. Gerçek neden, bilinçaltı olaylarda

	<p>aranmalıdır Alt bilinç, giderilemeyen isteklerin merkezidir. Bunların bir kısmı biçim değiştirerek bilinç alanına girer. Diğer kısmı ise sembolleşerek kendini belli ederler.</p>
Algı Psikolojisi	<p>Algı, bilindiği gibi, duyu organları aracılığıyla nesnelere, olaylar ve bağıntılardan haberdar olma işlemidir. Duyu organlarınca beyne iletilen uyarılar, burada kümelenir ve yorumlanır. Bu yorumlama işleminde öğrenilmiş birtakım bilgiler ve geçmiş yaşantılar büyük rol oynar. Bu nedenle aynı uyarıcılar başka kişilerce başka biçimlerde yorumlanabileceği gibi, örneğin aynı kişi aynı uyarıcıları bir başka zaman değişik biçimde yorumlayabilir.</p> <p>Algılama üzerinde çeşitli etmenlerin rolü büyüktür. Bu etmenler genelde "Çevre" sözcüğüyle belirlenebilir. Bireyin çevreyle ilişkilerini algı organları sağlar. Bireyin çevresi ancak "Algılama" sonucu varolur</p>
Gestalt Psikolojisi	<p>Kurucuları Kurt Koffka, Max Wertheimer ve Wolfgang Kohler olan bu grup, biçim ve bütün anlamına gelen "Gestalt" sözcüğünün özünde yatan "Bütünleşmiş birimler"i savlar. Bu gruba göre her nesne ya da olay, kısaca "Çevre", birimlerden oluşan bir bütündür. Ancak bu bütünün biçimi, onu meydana getiren birimlerden farklıdır. Örneğin, herhangi bir birleşik renk, onu meydana getiren saf renklerden ayrıdır. Bir mekanın genel görünümü</p>

	<p>ise, o mekanı oluşturan birimlerin (öğelerin) tek tek görünümünden farklı bir şeydir. Bu birimler bir bütün (Gestalt) meydana getirecek biçimde düzenlendikleri ya da bir alan içinde yan yana konulduklarında başka bir anlam içerirler. Nitekim mekanlar, aynı öğelerle farklı düzenlendiklerinde farklı görünmüştür.</p> <p>Gestalt'çılar, özellikle algı ve öğrenme alanlarında yaptıkları savlarla ilgi çekerler. Bu savlar, günümüzde de geçerlidir.</p> <p>Bugün bir kimseye okuma-yazma öğretirken harflerin değil de kelimelerin bir "bütün" olarak öğretilmesi bu görüşün eğitime uygulanmış somut bir örneğidir.</p> <p>İç mimarlık için de durum aynıdır.</p>
Kibernetiksel Psikoloji	<p>Yukarıda kısaca açıklanan ilkeler 20.yüzyıl başlarından günümüze psikolojinin içinde bulunduğu çelişkili durumu yansıtır. Bunların dışında daha pek çok görüş varsa da, konumuzla ilgili olanları bunlardır. Kibernetiksel psikoloji, kuramsal görüşlere değil, deney ve gözlemlere önem verir. Soyut nesnelere yerine somutla ilgilenir. Bireyin iç ve dış çevresinden gelen etkilere gösterdiği tepkileri gözler, bunların, nedenlerini inceler. Bugünkü psikolojinin konu ve kapsamı budur.</p>

³ Lütfü Öztabağ, Psikolojide ilk adım, S.18 den derlenerek alınmıştır.,

Görüldüğü gibi, bağımsız bir bilim olarak kurulduğundan bu yana psikoloji, çeşitli bilim adamlarınca farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Ancak hepsi de aynı noktada birleşirler.

Psikoloji, insan ve çevresi arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilimdir.

Tasarımın da konu ve kapsamı insan ve çevresi'dir.

Konuya bu açıdan bakıldığında amacı, "Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar"ın belirlenmesi olan böyle bir çalışmada, psikolojinin verilerinden yararlanmak gereği açıkça görülebilir.

"Birey hızını çoğu zaman içinden alan dinamik bir varlıktır.

O, sadece çevresinden gelen uyarıcılara tepkide bulunmakla kalmaz, yani, dürtüldüğü zaman harekete geçen otomat değildir"⁴.

Birey davranışının itici gücü "gereksinmeler" ve bunların motor unsuru "Güdüler" dir.

"Birey davranışlarını açık ve sistemli olarak inceleyen Maslow, gereksinmeleri iki temel gruba ayırır.

- a) Fizyolojik gereksinmeler
- b) Sosyo – psikolojik gereksinmeler

Fizyolojik gereksinmeler, yaşamın devamını sağlayıcı niteliklerdir. Organizmanın canlı kalabilmesi, bu gereksinmelerin doyurulmasına bağlıdır. Bunlar bütün canlılarda bulunduğu için, evrenseldir. Birçok sosyo – psikolojik gereksinmelere de yol açarlar"⁵.

Sosyo–psikolojik gereksinmeler zaman sürecinde önem kazanarak - bazı - fizyolojik gereksinmelere baskın olabilirler. Örneğin dinlenme fizyolojik bir

⁴ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s.63.

⁵ Prof. Dr. B. Müller, Beşeri İlişkiler, s.12.

gereksinmedir. Bu gereksinmeyi giderecek olan araç (örneğin, oturma elemanı) ise, kişinin, sosyo–psikolojik gereksinimine yanıt veren bir özellik taşıır.

Başka bir deyişle; sosyo–psikolojik gereksinimler, kişinin dış çevreyle ilişkilerine dayalı iç oluşumlardır.

Bazen çevre, dinlenmeyi büyük ölçüde zora sokar. Örneğin, Anadolu'nun hemen birçok yöresinde bugün "döşek" denilen oturma öğeleri kullanılır.

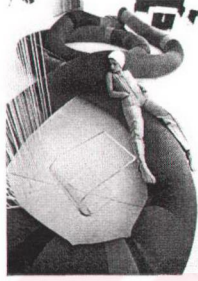
Bu, gerçekte kişinin fizyolojik yapısına en uygun bir oturma – uzun oturma – yatma öğesidir. Ancak sosyal–psikolojik etmenlerin koşullandığı gereksinmeler sonucu kişi, kentte, fizyolojik açıdan hiç de uygun olmayan öğeleri kullanır. Resim 1.,4.,5.

Resim 1.4.: Bir Oturma Öğesi

Tasarım : Knoll International

Kaynak : Bernard Domeyrat, Yarının Harikaları, S.132

Resim 1.5.: “Relax Sclange” – Dinlenme Yılanı
Tasarım ve Üretim : Pullirsch + Weber
Kaynak : Gerd Hatje, Neve Möbel, S.67

Böyle bir davranışın itici gücü, yani motor unsuru, çevre etmenlerinin zaman sürecinde baskın duruma getirdiği sosyo – psikolojik bir gereksinmedir.

Bu gereksinmeye sahip olan kişi, çevresindeki diğerleri gibi davranma eğilimindedir.

Bu olgunun somut örneği, spor alanlarında (stadyumlarda) izlenebilir.
Resim 1.6,7.

Resim 1.6.: Spor Alanları Davranış Biçimi

Resim 1.7.: Spor Alanları Davranış Biçimi

Gereksinme ve güdü, kişi davranışının iki temel ögesidir.

“Genel olarak iç iticilere “Güdü”, bu yolla meydana gelen itilmelere de “Güdülenme” denir. Kişi davranışları, büyük ölçüde, güdülerin yön ve etkisiyle meydana gelir.

Güdülenmiş bir mekanizmada iki temel oluşum, birbirini izler.

- 1) Etkinlik artar.
- 2) Organizma belli bir davranışa yönelir.

Bu yöneliş, ya istenilen şeye doğrudur (pozitif yöneylem), ya da istenmeyen şeyden kaçma, kurtulma şeklinde kendini gösterir (negatif yöneylem).

En yalın ve en karmaşık biçimleriyle bugün, çok sayıda güdü, tanımlanabilir. Ancak birbiriyle olan yakın ilişkileri, bazen biri, diğerinin devamı olmaları nedeni ile güdülerin tam bir ayrımının yapılması zordur. Bununla birlikte güdüleri, Fizyolojik güdüler ve Psikolojik güdüler adı altında genellemek olasıdır.

Fizyolojik güdüler; beslenme, arınma, dinlenme, beden ısısının dengede tutulması, oksijen eksikliği ve benzeri temel gereksinmeler sonucu ortaya çıkarlar.

Psikolojik güdüler; gerek benliğin savunulması, gerekse dış çevre ile ilgilidir. Fizyolojik güdülerden farklı olarak zaman sürecinde ve toplumdan topluma değişirler. İçinde yaşanılan toplumun ve çeşitli yaşantıların etkisiyle gelişir ve davranışlar üzerindeki etkinlikleri giderek artar.

Bunlar fizyolojik güdülerden daha karmaşık, daha iç içedirler. Bazen aynı ya da benzer olanların değişik davranışları ortaya koyduğu görülür⁶.

⁶ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s.13.

Psikolojik güdüler içinde, çalışma konusunu doğrudan ilgilendiren güdü, Güvence Güdüsü'dür. Çünkü temeli, biyolojik devamlılığa dayanır. Burada söz konusu olan, benliğin savunulmasıdır. Kişi ilişkide bulunduğu her türlü tasarım ürününde önce "Biyolojik Güvence " arar.

Gerek strüktür, gerekse malzeme ve yapım yöntemi açısından "doğru" çözümlenmiş bir oturma elemanı, örneğin bir park bankosu, bir bekleme salonu koltuğu, bir plaj elemanı (şezlong), ince görünüşlü iskeletiyle kullanıcıya "taşıyıcılık" yönünden güven vermiyor ise, böyle bir öğenin kullanılma olasılığı hemen hemen yoktur. Resim 1.8.

Resim 1.8.: Kamusal Açık Çevreler İçin Oturma Elemanı

Bütün bu öğeler teknik ve ergonomik açıdan "doğru" çözümlenmiş olsalar bile yeterli değildir. Gerekli olan, kullanıcının, o öğeyle olan ilişkilerinde kendini güven içinde hissetmesi, ona güvenmesidir. Resim 1.9.

Resim 1.9.: Kamusal Açık Çevre Oturma Ögesi

Tasarım : Verner Panton

Uygulama: Zenger – İst.

Bu olgu, Kamusal Çevre Oturma Elemanı Tasarımında bir sorunu da beraberinde getirir.

Sorun şudur: Kamusal çevrelerdeki oturma elemanları, kullanıcının kendi malı değildir. Kullanıcının öge ile ilişkisi geçicidir. O öge ile belki de ilk defa karşılaşmakta, onu tanımamaktadır. Biyolojik açıdan "güvenli" olup olmadığına ancak "görsel algılama ile karar verecektir". Bu nedenle öge,

taşıyıcılık açısında doğru çözümlenmiş olsa dahi, tasarımın görsel açıdan istenilen, beklenen bu güvenceyi “vermesi” gerekecektir.

Özetle; Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında göz önünde bulundurulması gereken ölçütlerden biri (ve önde geleni), o oturma elemanının “Güvenlilik özelliği” ve bu özelliğin “biçim”de de belirlenmesi, görülebilmesidir.

Ancak o zaman kullanıcı ile kullanılan arasındaki gereken ilişki kurulabilir. Çünkü bu ilişki her şeyden önce benliğin savunulmasına, yani “biyolojik güvence”ye dayanır.

1.1.2. Antropometri – Ergonomi

Bir tasarım olgusu, kişinin eylem ve gereksinimlerine en uygun yanıtı vermek üzere meydana gelmelidir.

Bir tiyatro salonunun biçimi, izleyicinin gözü ile sahne arasına – görüş için – bir engel girmemesi esasına göre belirlenir. Seslerin iyi anlaşılabilir şekilde duyulması koşulu, bir konferans, bir konser salonunun biçim ve ölçüsünü saptar. Bir mutfak mekanının düzenlenmesinde, kullanıcının eğilmeden çalışabileceği tezgahlar, kolay yetişilebilecek dolaplar, fazla gidip gelmeleri önleyecek “yerleştirme” düzeni öngörülür.

Bir kütüphane binası, kişilerin sessiz bir mekanda ve yeterli bir ışıktaki rahat oturarak okumasına olanak sağlamalıdır.

Tasarımda her şey “insan içindir”. Dinlenen en rahat şekilde dinlenebilmeli, çalışan en az yorularak – en yüksek verimle – çalışabilmeli, çevresi ona “yük” olmamalıdır. Bunu sağlamak için ise tasarımcının, insanın bedensel (durağan ve devingen) ölçülerini, yeti ve limitlerini bilmesi, bunları tasarımlarında göz önünde bulundurması gerekir.

Kişinin bu özelliklerini inceleyen yan–bilim dalı, Antropometri'dir. Antropometrinin, Statik ve Dinamik iki alt dalı vardır. Statik Antropometri; kişinin fizik çevresindeki değişmeyen (durağan) nesnelere olan ilişkilerini inceler. Dinamik Antropometri ise, kişiyi “devingen bir varlık” olarak ele alır ve işlevsel ölçülere varmaya çalışır.

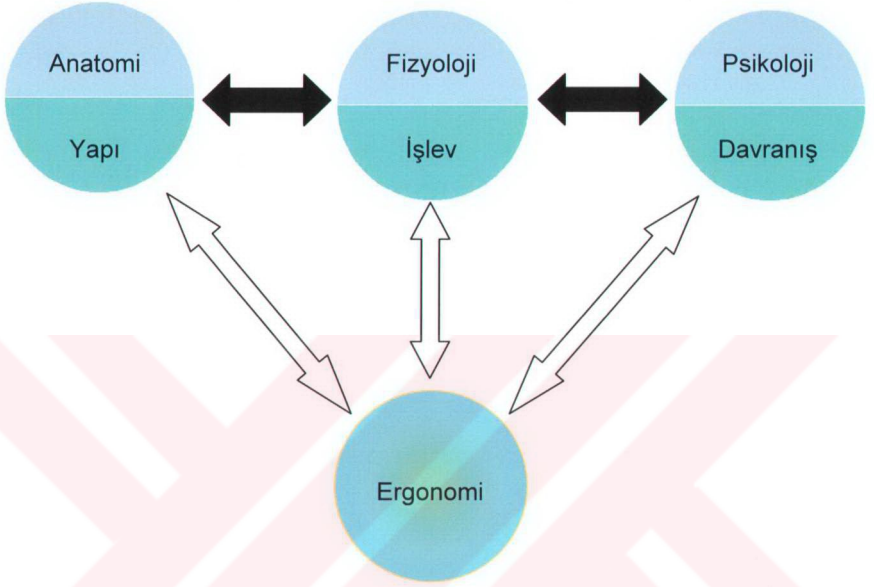
Antropometrinin bu her iki alt dalı da, gene oldukça yeni bir yan–bilim dalı olan Ergonomi ile eş yönelim içinde, kişinin kullandığı nesne ile alış-verişlerinin, kişiye dönük, onun içinde bulunduğu, onu kullandığı çevre ile ilişkilerinin “doğru” çözümlenmesine olanak sağlar.

Ergonomi'ye gelince...

Adını Yunanca “ergon” – iş ve “nomos” – yasa'dan alan ve tasarım terminolojisinde “Ergonomi” olarak tanımlanan bu yan–bilim dalı, kişinin biyo–bilimsel yapısı üzerine kurulmuştur. Kişinin, araç – gereç ve çevre arasındaki ilişkilerini inceler ve bu ilişkilerden doğan sorunlara yanıt üretir.

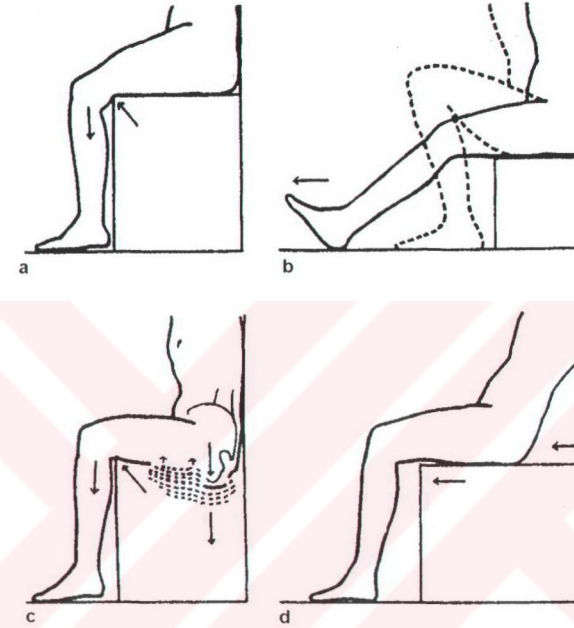
Ergonomi, farklı alt dalları olan, özde kişinin yapı ve yetisini ele alan üç bilim dalıyla doğrudan ilişkilidir. Bunlar; Anatomi, Fizyoloji ve Psikoloji'dir. Bu üç bilim dalı arasındaki sınır pek net değildir. Anatomi ve Fizyoloji birbirine doğrudan bağlıdır. Ayrı ayrı ele almak doğru değildir. Çünkü işlev olarak birbirini destekler ve bütünlükler. Fizyoloji ve Psikoloji'nin de pek çok birbirine bağlı ve ortak yönleri vardır. Fizyo – Psikoloji gibi.

Ergonomi ise bu üç bilim dalıyla doğrudan ilişkilidir. Şekil 1.1

Şekil 1.1.: Ergonominin; Anatomi, Fizyoloji ve Psikoloji ile İlişkisi

Ergonomi, sadece sağlıklı bir organizmanın çevresiyle olan ilişkilerini inceler. Örneğin; kasların kimyasal özellikleri, patoloji, ergonominin çalışma alanının dışındadır. Böylece anatominin, fizyolojinin ve psikolojinin sadece belli konuları ergonomiyi yakından ilgilendirir. Ergonomi'nin uğraşı alanı, genel anlamıyla kişinin çevresini oluşturan ve onunla doğrudan ilişkide olan nesnelerin onun limitlerine en uygun şekilde tasarımının gerçekleştirilmesinde – büyük ölçüde – gereksinme duyulan temel verilerin belirlenmesidir. Şekil 1.2., 3., 4., 5., 6.

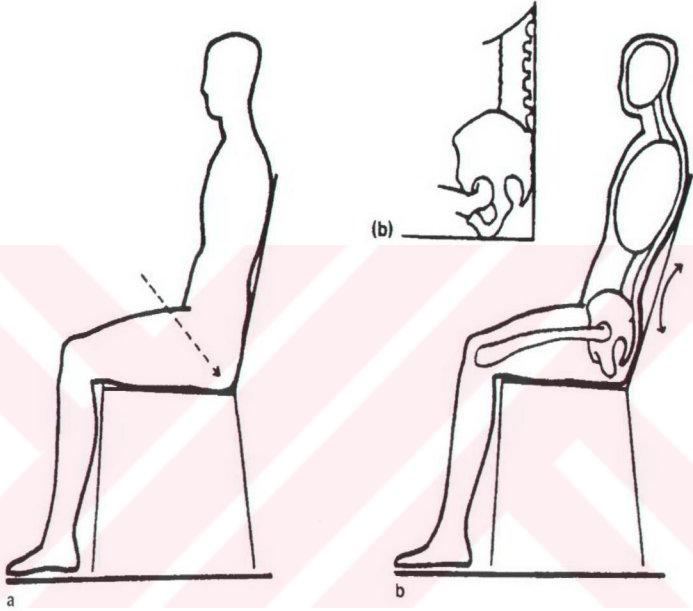
Şekil 1.2.: Oturma Eylemi – Öge ilişkilerindeki Sorunlar

a– Oturma elemanı çok yüksek. Oturma elemanı yüzeyinin ön kenarı kalçanın aşağı kısmının içine girmiştir.

b- Oturma elemanı çok alçak. Bacaklar desteksizlik yüzünden öne kayıyor. Noktalarla belirtilmiş çizgi alçak fontun neden olduğu çöküşü gösteriyor.

c- Fontun döşemesi aşırı derecede yumuşak. Font, üst bacak arka adalesine baskı yapıyor.

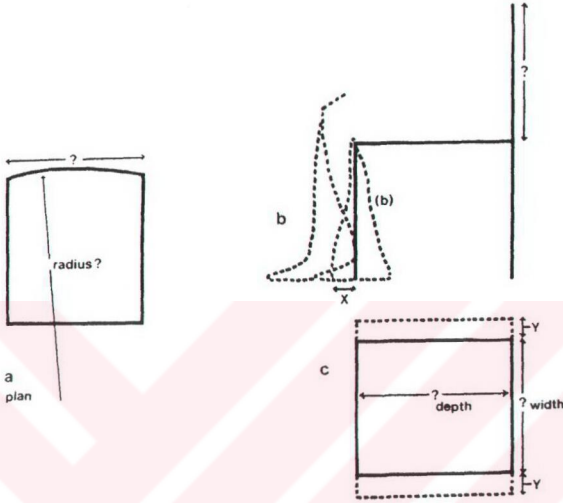
d– Oturma düzlemi(font) fazla uzun. Fontun kenarı dizin arkasına girmiş ve oturan kişi bu nedenle öne doğru kayıyor, böylece oturma elemanının arkasındaki dayanak kısmı kullanılmamakta.

Şekil 1.3.: Oturma Eylemi ve Öge ilişkileri

a- Hafif eğimli font; oturma elemanının sırtı ile açı oluşturuyor ve böylece oturma elemanı rahat "yerleşme" olanağı sağlanmakta.

b- Açılı arka dayanak, sırt eğiminin doğal biçimini korumasını sağlıyor.(b) şeklindeki ek şekil fontun yüzeyiyle arka dayanak arasında 90° ya da daha düşük dereceli açıdaki (rahatsızlık verici) oturmayı göstermekte.

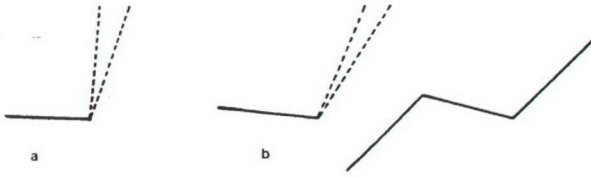
Şekil 1.4.: Kişi - Öge ilişkileri

Oturma elemanı tasarımında dikkat edilecek hususlar;

a- Oturma elemanı arkalığının genişliği omuz hizasında. 508 mm (20 inç) ya da daha fazla. Erkeklerde 95inci persentil için omuz genişliği 508 mm (20 inç), (99' uncu persentil'de 533 mm (21 inç) değerinde istirahat durumunda hafif eğik. Eğimin yarıçapı oturma elemanı uzunluğunun iki buçuk katı. Oturma elemanı arkalıği genişliği 356 mm (14 inç), yükseklik 381 (15 inç) -466 mm (16 inç) arası.

b- Oturma elemanı arkalıği yüksekliği 356 mm (14 inç). Omuz dayanağında 635 mm (25 inç), erkeklerin omuz yüksekliği 95inci persentil değerinde 635 mm (25 inç); sürücülerin oturma yerinde ise tüm çevrenin görünümü gerektiğinden maksimum 559 mm (22 inç). Arka ve baş dayama yerlerinde 889 mm (35 inç). (b) şekli Oturma elemanı altında ayaklara hareket etme olanağı sağlıyor. Ayrıca Oturma elemanının önü ile X topuğu arasında 102 mm (4 inç)'lik yer bırakıyor.

c- Font genişliği, rahat sağlamak için 457 mm (18 inç) ve eğer kol dayanakları da varsa minimum 483 mm (19 inç). Kolçak yerleri genişlikleri 102 mm (4 inç) ya da daha fazla. Y-Oturma yeri derinliğinin 381 mm (15 inç) olması güvence sağlar. İstirahatta oturulacak Oturma elemanının derinliği 508 mm (20 in), fakat bu sadece oturma yeri yüksekliği yaklaşık 356 mm (14 in)'e düşürüldüğü zaman yapılmalıdır.

Şekil 1.5.: Kişi - Öge ilişkileri

Arka dayanağın açıları;

a- Hazır ve dikkat durumunda oturuş.

b- Günlük oturuş, konferansta oturuş, rahat olarak seyahatte oturuş. Arka dayanağının yatay eksenine ile açısını 110° - 120° . Oturma yüzeyi açısı 5° - 7° . Oturma yeriyle arka dayanak ve oturma yeriyle ayak dayanağı arasındaki açı 120° .

Şekil 1.6.: Kişi - Öge ilişkileri

Oturma pozisyonu için uygun arka dayanak yeri. Arka dayanağın üst hududu omuzların ve kolların hareketine olanak verecek biçimde omuzlardan biraz daha aşağıda olmalıdır. Böylece arka dayanak, aynı zamanda beldeki omurga için dayanak görevini yapar. Dirsekler için yeterli yer 305 mm (12 inç) -356 mm (14 inç) genişlikle sağlanır.⁷

⁷ John Croney, Anthropometry For Designers, S. 117 - 122

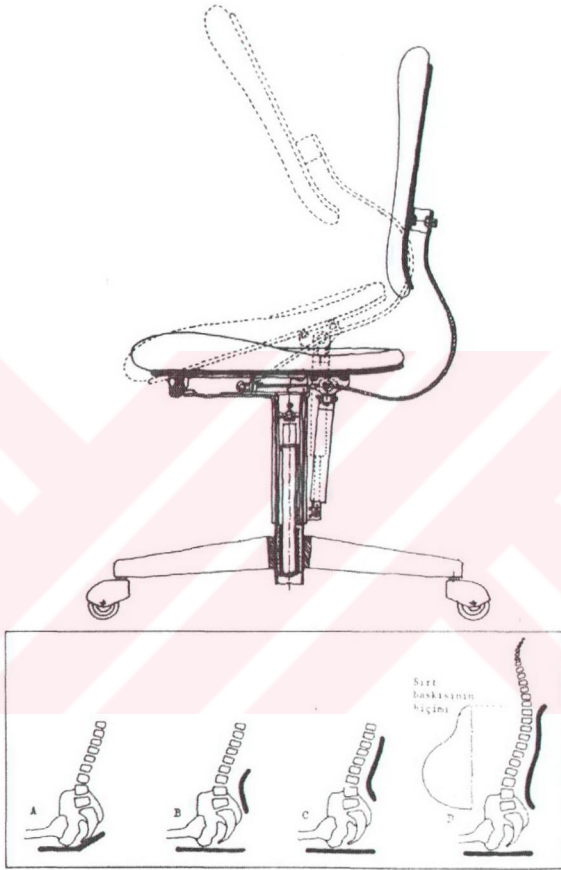
Bu çalışmanın merkezini oluşturan oturma elemanı tasarımında ergonomik bazı ölçülerin göz ardı edilmesi ya da dikkatlice kullanılmaması – ki böyle bir olguya sıkça rastlanmaktadır - bir dizi sorunları da beraberinde getirir.

Örneğin; kullanıcının – ortalama – ölçülerine göre tasarlanmamış bir park bankosu, tren koltuğu, görüntünün izleyici ile doğrudan (arada bir engel olmaksızın) ilişkisini sağlamayan bir sinema, bir tiyatro oturma elemanı, daha pek çok öge, “tasar sorunu” olarak bugün hala çevremizi sarmakta. Oysa Ergonomik Data'nın kullanılması, doğru kullanılmasıyla bu ve buna benzer sorunların ortadan kalkacağı, şüphe götürmez bir gerçek.

Burada şu soru akla gelebilir; Özellikle kamusal çevrelerde oturma elemanı kullanımı, kısa süreli ve geçicidir. Buna rağmen, örneğin bir park bankosu ergonomik açıdan kullanıcıya “uymalı” mıdır? Hiç kuşkusuz evet... Çünkü tasarımcının görevi, kişiye her açıdan uygun olacak tasarımları yaratmaktır.

Örneğin, oturma yüzeylerinin (font'un) tasarımında amaca uygunluk, göz önüne alınması gereken bir koşuldur. Belki kısa süreli olarak kullanılan bir oturma elemanının “çok rahat” olması gerekemeyebilir. Ancak şehirlerarası hizmet veren tren, otobüs vb. Kamusal – Devingen çevrelerde, kullanıcının uzun süre kullanımına sunulan oturma elemanları tasarımında rahatlık ön plana çıkarılmalıdır.

Ergonomik tasarımlarda, oturma yüzeyi ile vücut ağırlığının desteklenmesi, ağırlık dağılımı, fontun yüksekliği, derinliği, kolçağı, çeşitli pozisyon değiştirme hareketlerine elverişli olması gibi özel gereksinimlere çözüm aranır. Şekil 1.7.

Şekil 1.7.: Oturma Elemanında Ergonomik İlkeler

Kaynak : Prof Dr. Önder Küçükerman, Kişi Çevre İlişkilerinde Çağdaş Gelişimler ve Oturma Eylemi

"Yapılan araştırmalar, oturan kişinin vücut ağırlığının önemli bir bölümünün, kalça eklemi de üzerinde bulunduran İschium kemiğinin alt çıkıntısı üzerine düştüğünü göstermektedir. Tümü ile düz ve sert bir yüzey üzerine oturulduğu zaman bu bölgelere düşen ağırlık payı da artar. Bu nedenle kalçanın

anatomik yapısına göre şekillendirilmiş ve Ischium üzerine düşen ağırlığı dokulara dağıtacak yumuşak bir malzeme ile kaplanmış oturma yüzeyleri tercih edilmelidir.

Ayrıca, oturlan yerin yüksekliğinin de ergonomik bir şekilde düzenlenmesinin önemi vardır. Örneğin, oturlan yerin ön kısmının baldıra baskı yapması önlenmelidir. Bu konudaki istatistiki verilere göre en kısa boyluların karakteristikleri kullanılmalıdır. Böylece oturan kişinin baldırlarının altında yeterli bir boşluk bırakılarak ön kenarının baldırı alttan kesmesi önlenir. Genelde oturma yüksekliği erkeklerde 38 cm. ve kadınlarda 35 cm. olarak kabul edilmektedir⁸.

Arkalığın (sırtın dayandığı bölüm) çok eğimli ya da dik olması, rahatsız edicidir. Arkalığı çok eğimli elemanlarda oturanlar, kalçada bir itişin oluşmasıyla öne doğru kayarlar. Bu hareketi gidermek için oturma yüzeyi (font), önden 3 ya da 5 derecelik bir eğimle yükseltilmelidir. Arkalığın font ile meydana getirdiği açı ise, 105 derece olarak belirlenmektedir.

1.2. BİREY DAVRANIŞLARINA YÖN VEREN ETKENLER

"Herhangi bir olay, o olayı meydana getiren faktör ya da faktörlerin etkisiyle beliren yalın ya da karmaşık bir olgudur. Yalın olguların en somut örneği, doğadaki fizik olaylardır. Çünkü belli koşullarda aynı fizik olaylar, birbirinin aynıdır. Yerçekimi, bütün öğeler için aynıdır. Cisimlerin "düşmesi", yerçekiminin cisimleri hep aynı yönde etkilemesiyle gerçekleşir. Buna karşın bazı olaylarda bir değil birkaç ya da pek çok öge, o olayın meydana gelmesinde rol oynar. Eğer bir olay bir temel öğeden başka farklı öğelerin farklı yön ve kuvvetinin etkisiyle meydana geliyorsa, o olay, karmaşıktır. Karmaşık olaylar, bazı ortak yanlarıyla birlikte birçok farklılıkları da içerir. Bu nedenle tek bir olayın diğerlerini simgelemesi olasılığı yoktur"⁹

⁸ John Croney, Anthropometry For Designers, S. 125

⁹ Prof. Dr. Ayhan Songar, Biyo – Fizik Dersleri, s. 144.

"Genellikle tüm canlılar ve bunlarla ilgili olaylar, karmaşıktır"¹⁰.

Bu kuram, kuşkusuz, konusu "Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar" olan bu çalışma için de geçerlidir.

Bu nedenle böyle bir çevrede, çevreyi kullananı "iyi" tanımak amacıyla aşağıda, kişinin "kendine özgü" nitelikleri araştırılmakta, sonuca temel olabilecek bulgulara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

1.2.1. Kişilik Özellikleri

Kişilik, geniş kapsamlı bir kavramdır. Onun bu özelliği, çeşitli tanımlamalara yol açar.

"Bir araştırmada kişilik kavramının, birbirinden ayrı olarak 48 türlü tanımlandığı saptanmıştır"¹¹.

Derinlik Psikologları'na göre kişilik şöyle tanımlanır; "Bunlara göre insanın gözlenebilir ve ölçülebilir bütün özellikleri, bir takım iç etmenlerden ileri gelmektedir. Bir insanın gerçek kişiliği ise, iç çevresindeki dinamik güçlerin kendine özgü nitelikleriyle açıklanabilir"¹².

Freud ise kişiliği şöyle tanımlar: "Kişilik, toplumsal bir çevrede yaşayan bireyin doğuştan getirdiği, kalıtsal nitelikte olan fizik, fizyolojik ve psikolojik yapının gerektirdiği tepkilerin çevre etkilerine göre gelişmiş organik bir bütündür"¹³.

¹⁰ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s.250.

¹¹ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s.253.

¹² Feriha Baymur, a.g.e., s.255.

¹³ Lütü Öztabağ, Psikolojide İlk Adım, s.174.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi kişilik, fiziksel ve dşşünel farklılıkları içeren niteliklerdir.

Uzmanlar, kişiliği fiziksel olarak 4 temel tipte genellemişlerdir.

- a) Piknik Tip (Orta boylu, yuvarlak)
- b) Atletik Tip (İri yapılı, geniş omuzlu, uzunca)
- c) Astenik Tip (İnce ve uzun boylu)
- d) Displastik Tip (Karışık, hepsinden alınmış özellikli)

Bu çalışma konusunun kapsam sınırları dışına çıkılmamasına özen gösterilerek bu "Tip" lerin açıklamasında bu kadarla yetinilmiştir.

Kişiliği belirleyen fizyolojik niteliklere gelince... "Bunlar, doğumla birlikte gelen, iç salgı bezlerinin ve otonom sinir sisteminin bir ürünü olan metabolik süreçlerdir. Kısaca mizaç olarak tanımlanan bu süreç, bireyin çevresiyle olan ilişkilerinde önemli rol oynar"¹⁴.

Kişilik ile ilgili psikolojik nitelikler ise, bireyin herhangi bir tasarım ürününe karşı durumunu ve davranışlarını kayıtlayıcı değerler ve yeteneklerdir. Değerler, ilginin belirlenmesi ile yakın ilişki içindedir. Bir oturma elemanın klasik ya da modern oluşu, klasik ya da moderne değer veren bireyin ilgisini çeker. Bireyin yeteneği ise, onun geliştirip ortaya koyduğu becerilerdir. Bu becerilerin bir bölümü doğuştan var olsalar da, çoğu kez zaman sürecinde ve öğrenme ile gelişirler.

Kişilik ve toplumsal nitelikler şöyle açıklanabilir. Birey, fizik çevresi ile olduğu gibi toplumsal çevresi ile de sürekli etkileşim, karşılıklı bir alış–veriş içindedir. Bunun doğal bir sonucu olarak ta, kişiliğinde, ilişkide bulunduğu bireylerin, içinde yaşadığı toplumun, o toplumun gelenek ve göreneklerinin, inancının etkisi olur. O, bunları öğrenir, benimser, kullanır. Böylece toplumsal nitelikte "kişilik" özellikleri edinir. Bu özellikler, davranışlarında apaçık gözlenebilir.

¹⁴ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s.252.

1.2.2. Motiv – Motivasyon

Yukarıda, kişinin iç çevresindeki bir dizi etmenin, onu, belirli davranışlara yönlendirdiği açıklanmaktadır. Bunlar, kişilik özellikleri ile iç – oluşumları olan gereksinim ve güdülerdir.

Burada (bu alt – bölümde) ise, onun (kişinin), bu kez dış çevresindeki nesne ve olaylar nedeniyle davranışlarına yön veren etkenler ele alınacak ve Kamusal Çevreler içindeki durum ve tutumu açıklanmaya çalışılacaktır.

"Güdüler, kişiyi gereksinme yönünde iterler. Ancak davranışın hedefini saptamazlar. Davranışın hedefini saptayan ya da hedefin birini diğerine tercih ettiren ise başka güç'tür. Bu güce, "Motiv" denir"¹⁵. Şekil 1.8.

Şekil 1.8. : Motivler

¹⁵ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s.64.....

Motivlerin motor unsuru, kişinin dış – çevresidir. Genel bir deyişle, kişinin dış çevresindeki “her şey”, davranışın motivi olabilir. Işık, nem gibi fizik etkenler, biçim, renk, desen gibi kişisel tercihler, moda gibi toplumsal etmenler, hep birer “Motiv”dirler. Bu yolla güdülenmeye ise, “Motivasyon” denir.

Bir nesnenin, örneğin kamusal çevre oturma elemanı olan bir oturma ögesinin (bir park bankosunun) tercih edilmesi (kullanılma) nedeni, o oturma ögesinin “çekici” niteliğine bağlıdır. Bilim dilinde “Positiv Motivasyon” olarak tanımlanan bu olgu, kişiyi olumlu yönde etkiler. Bunun aksi ise, “Negatif Motivasyon” olarak tanımlanır ve kişinin o ögeden uzaklaşma “iç – tepkisi” içinde davranışını yönlendirir.

Resim 1.10.,11.

Resim 1.10.: Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı

Resim 1.11.: Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı

Aşırı sıcak ya da aşırı soğuk, yazın kızgın güneş altında ısınmış metal bir oturma elemanı, kışın soğukta daha da soğuk görünen, örneğin, çelik konstrüksiyon bir bank. Resim 1.12., 13.

Resim 1.12. Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı

Resim 1.13. Park ve Bahçeler İçin Oturma Elemanı.

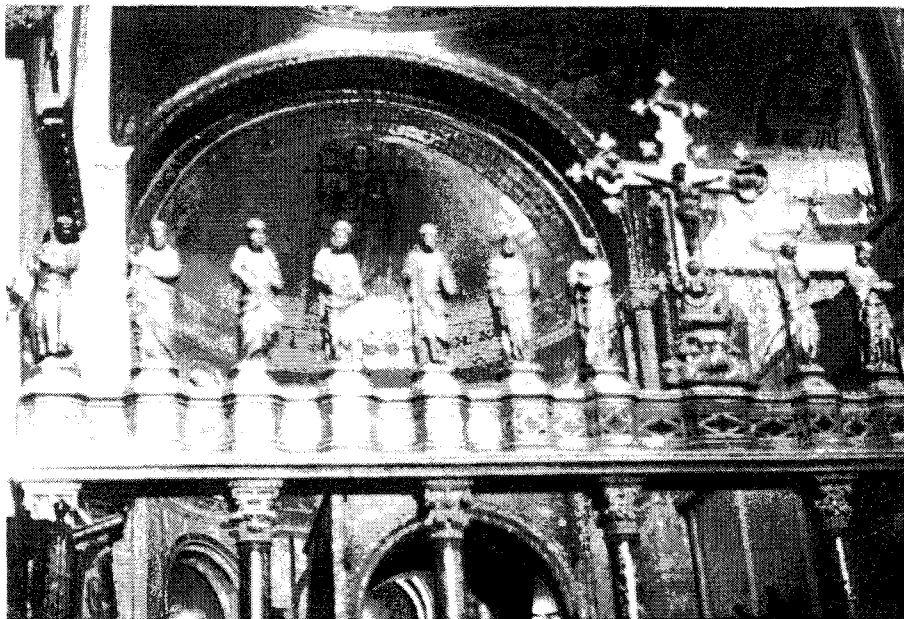
Motivlerin bir bölümü, kişinin biyolojik gereksinmelerini giderici birer araç niteliğindedir. Örneğin, yorulan kişi, dinlenme yönünde güdülenir. Motiv, onun o anlık gereksinimini giderecek olan çözümün mesajını ona iletir.

Bir diğer bölümü ise toplumsalıdır.

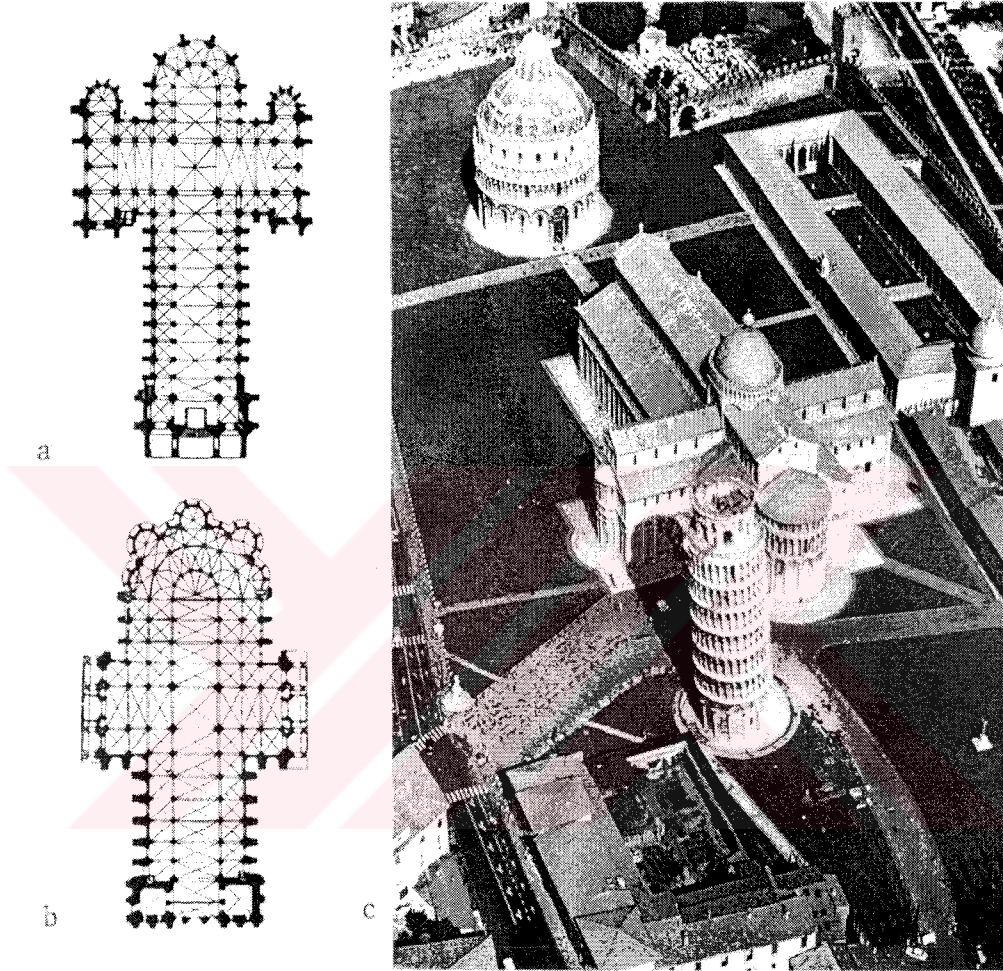
Toplumun bir üyesi olan kişi, içinde bulunduğu, oluştuğu toplumun, ona “görgü” yoluyla benimsettiği davranış biçimini yineler. O davranış biçimi, o kişi için toplumsal bir motiv'dir.

Kişiyi belirli davranışlara yönlendiren toplumsal motivler, toplumdan topluma değişirler. Kimi toplumlar için etkili olanlar, diğer toplumlar için hiç bir şey ifade etmeyebilirler. Bir toplumda değer taşıyan bir öge, bir diğer toplumda değersiz, bundan dolayı da motiv olma özelliği taşımayabilir olabilir. Bir kilisenin iç mekan düzeni, o kilisenin ait olduğu toplumun dinsel düşüncesini simgeler. Buradaki ögeler, birer motividirler. Ancak bu ögeler, cami ya da sinagog'ta yoktur. Onlar için motiv, bir başka şey, bir başka ögedir.

Resim 1.14., 15., 16., 17.

Resim 1.14.: San Marco – Venedik, Dinsel Öykü Anlatan Resim ve Heykeller

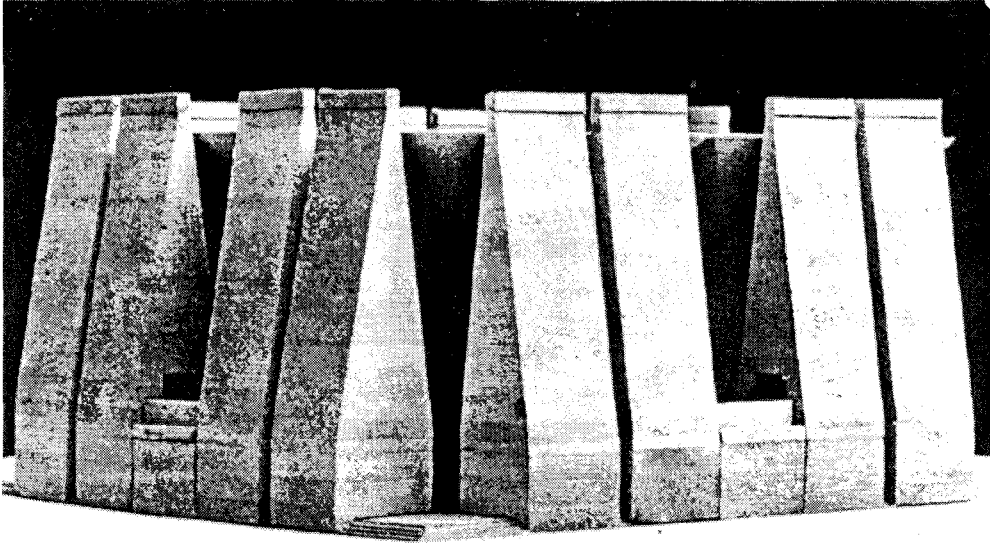

Resim 1.15.: Katedral

- a) Leon
- b) Chartres
- c) Miracoli

Yapının Bütünü, İsa Peygamberin Gerildiği Çarmıhın Simgesi olan Haç'ı Belirler.

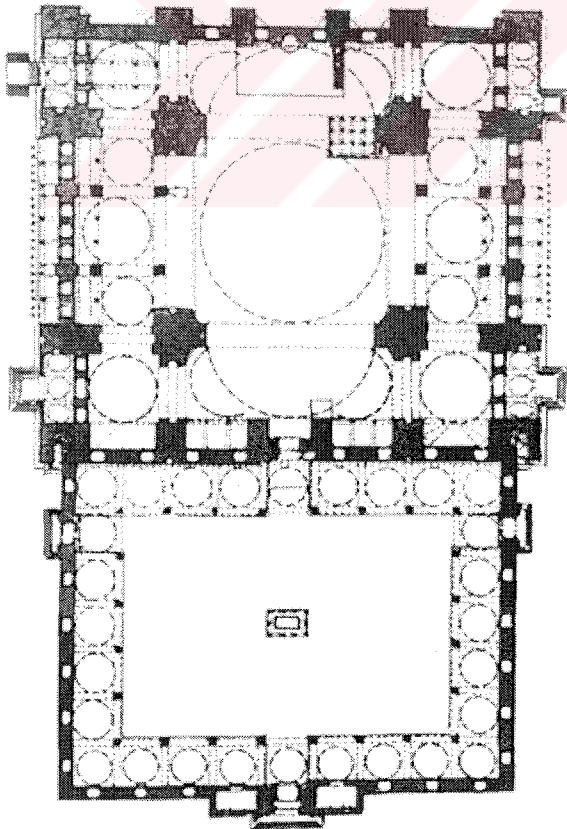
Kaynak : P. M. Bardi, Von Der Lehmhütte Zum Wolkenkratzer, S.79

Resim 1.16.: Hurva Sinagogu – Kudüs.

Tasarım : Louis L. Kahn

Kaynak : P.M. Bardi, Von Der Lehmhütte Zum Wolkenkratzer, S. 115

Resim 1.17.: Süleymaniye camii – İstanbul

Kaynak : Yapı, Sayı 32, S.33

1.3. BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONUCU

Bu bölüm, kullanıcı profilinin ele alındığı bölümdür. Burada önce, konuyla doğrudan ilişkileri nedeniyle ve tasarımcı bakış açısında “kişiyi tanımak” adına, çeşitli bilim dallarının desteği ile bireyin biyolojik yapısı incelenmiş, davranışlarına yön veren faktörler araştırılmış, bu faktörlerin gerçekte birer tasarım sorunu olduğu, tasarımcının temel amacı olan “kişiye her yönü ile daha iyi bir çevre” için bu sorunların tasarlama sürecinde göz önünde bulundurulması gerekliliği sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM 2 : TOPLUMSAL VARLIK OLARAK BİREY

Tasarım açısından, Kamusal Çevrenin iki temel ögesi vardır. Bunlar nesnelere ve toplumun kendisidir.

Bir tarafta kullanıcının göz ardı edildiği tasarlanmış ürünler, diğer tarafta kendi kabul, görüş ve isteklerine göre davranan, çevreyi sorumsuzca kullanan kişi. Bu iki önemli etken, birbiriyle olan yakın ilişkileri nedeniyle çağımızda (çevremizde) “Tasarım Sorunu” olarak ortaya çıkar.

Sorunu en aza indirebilmek için yapılması gereken, toplumun bazı özelliklerinin bilinip, tasarımda göz önünde bulundurulmasıdır.

Bu özellikler aşağıda ele alınmakta, tasarım açısından açıklanmaktadır.

2.1. TOPLUMSAL NİTELİKLER

Bu çalışmanın merkezini oluşturan bireyin, birbirinden farklı iki ayrı özelliği vardır. Bunlar, biyolojik ve toplumsal özelliklerdir.

Bundan önceki bölümde birey, doğumla birlikte getirdiği özellikleriyle, biyolojik bir varlık olarak ele alınmış ve bu özelliklerin, onun, çevresini kullanmasındaki önem ve yeri açıklanmıştır.

Bu bölümde ise onun (bireyin) bu kez içinde bulunduğu toplumun bir üyesi olarak, toplumdan gelen girdilerle (impulst'larla) biçimlenen davranışları araştırılacaktır.

2.1.1. Karşılıklı Etkileşim

Birey içinde bulunduğu toplumun diğer üyeleri ile sürekli olarak ilişki içindedir. Bu ilişki onun, o çevreyi kullanımında davranışlarında da "onlar gibi olma" iç - tepkisi olarak dışa yansır. Aynı davranışları benimser ve uygular.

Toplum yaşamının biçim ve düzeni, birey davranışlarının "Toplumsal Motivi"dir. Başka bir deyişle toplum tarafından onay görülmekte olan davranışlar, iç - itmelerin motor unsurundurlar.

Toplumsal iç - itmeler, yalın bir ayırımla – ve çalışmanın kapsam sınırları içinde kalınma koşuluyla – şöyle sıralanabilir.

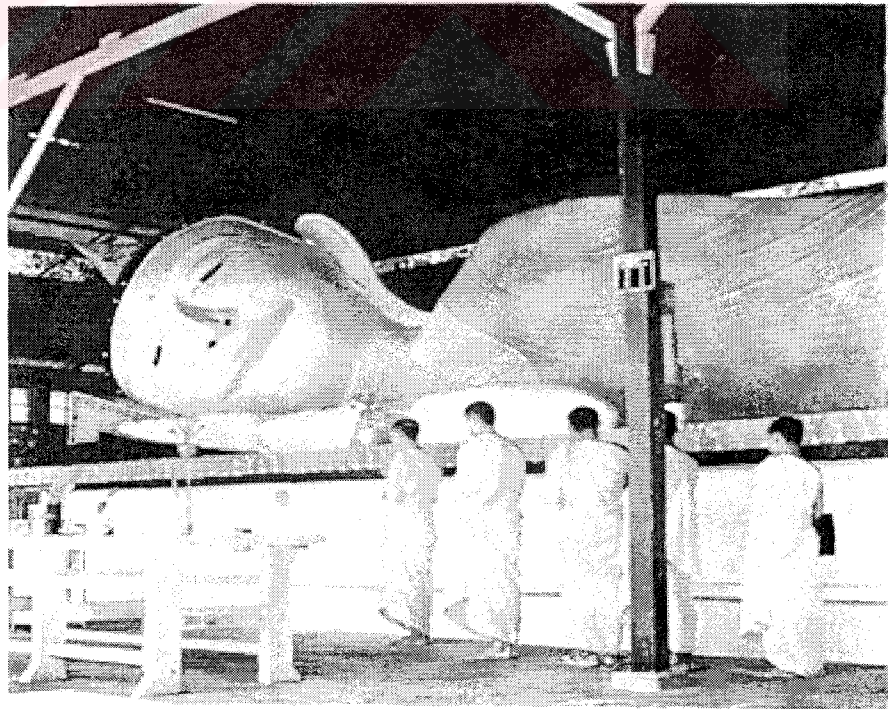
- 1 – Toplum tarafından beğenilmek, onay görmek,
- 2 – Tekdüze yaşamı değiştirmek,
- 3 – Anlamsız, değersiz biri olmaktan çıkmak,
- 4 – Başarılı işler görmek, mükemmellik isteği,
- 5 – Kuvvetli olmak, üstün görünmek,
- 6 – Yakmak, yıkmak, hiddet, şiddet ihtiyacı (Vandalizm)

(*) Yukarıdaki sıralama; Lütfü Öztabağ, Psikolojide İlk Adım, S.47 den arılaştırılarak alınmıştır.

Toplumsal beraberliğin getirdiği istek ve davranışlar, iki yönlüdür. Toplumbilim dilinde “Karşılıklı Etkileşim” olarak tanımlanırlar. Yani birey, içinde bulunduğu toplumdaki etkilenir, diğer taraftan kendi kabul ve davranışlarıyla o toplum içindeki diğer bireyleri etkiler. Böylece bu etki – tepki ilişkisi, özellikle kamusal çevrenin kullanımında önemli rol oynar.

Toplum içindeki bu etki – tepki oluşumu, sadece içinde yaşanan çevreye özgü bir nitelik değildir. Bireyin algılama alanı içindeki “uzak çevresi” de, onun, düşünce, kabul, durum ve tutumu üzerinde birer “motiv” özelliği taşır.

Birey davranışına yön veren toplumsal etmenler, toplumdan topluma bazı farklılıklar içerir. Buna göre davranışları etkileyen faktörlerin ne olacağı, hangisinin davranışlar üzerinde etkili olacağı, o toplumun değer ölçütleri, kültürü, inançları, gelenek, görenek ve alışkanlıkları... tarafından sınırlandırılır. Bu nedenle bir toplumda “motiv” özelliği taşıyan bir olgu, bir başka toplumda bu özelliği taşımayabilir. Resim 2.1.,2.

Resim 2.1.: Dinsel Motif

**Buddha Tapınağı – Tayland, Budist Rahipler, Buddha Heykeli Önünde.
Tasarım Ölçütü Olarak “Buddha”...**

**Resim 2.2.: Dinsel Motif Olarak Taş duvar
Kudüs Tapınağı Kalıntılarındaki Ağlama Duvarında Dindar Bir
Yahudinin Dua Edişi**

Bu da kamusal çevreler için yapılacak tasarımlarda hangi ölçütlerin kullanılması gerektiğinin yanıtını bekleyen bir sorun olarak ortaya çıkar.

Çünkü artık bugün, Tasarım, evrenseldir. Tasarımcı da...

2.1.2. Değer Yargıları

İlkelinden gelişmişine, her toplumda bir dizi “değer ölçütü” vardır. Bu ölçüt, toplumun kültürel yapısına bağlı olarak değişir.

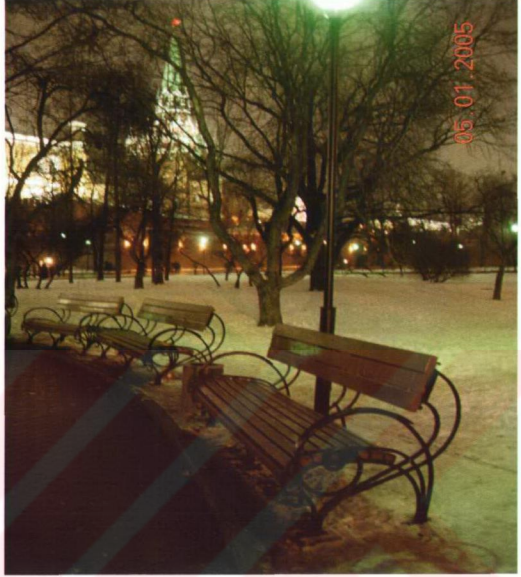
Değer nedir, neye denir ?... Faydalı olan, yarar sağlayan "her şey" değerdir.
Sanat, fikir, inanç, ahlak...

Bunların bir bölümü, kişinin çevreyle olan ilişkilerine aittir. Yani maddeseldir, kendine özgü biçimsel bir değer taşır. Örneğin, herhangi bir oturma elemanının salt işlevi yanında biçim açısından taşıdığı nicelik gibi.

Resim 2.3, 4., 5.

Resim 2.3.: Kamusal Açık Alan Oturma Elemanı - Moskova

Resim 2.4.: Kamusal Açık Alan Oturma Elemanı – Moskova

Resim 2.5.: Kamusal Açık Alan Oturma Elemanı - Büyükada

Diğerleri ise düşünseldir ve toplumdan topluma değişen kavramları oluştururlar. Anadolu'nun bazı yerlerinde oturma eyleminin çömelerek – ya da bağdaş kurarak – yapıldığı gibi.

İlkelinden gelişmişine, her toplumda bir dizi “değer ölçütü” vardır. Bu ölçüt toplumun kültür yapısına bağlı olarak değişir.

Kültürün her grubunda yer alan bireyler – az ya da çok – birbirine benzer değer ölçütlerine sahiptirler. Benzer yargıların, benzer değerlerin varlığı, tasarlama işlemini kolaylaştırır. Bir toplumun içinde farklı değer ölçütlerinin bulunması ise, tasarımı önemli bir zorlukla etkiler. Hangi değerlerin “ölçüt” olarak alınmasının saptanması zorluğu gibi...

İşte, Kamusal Çevreler için Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlardan biri de budur.

Kültürün bugüne kadar çeşitli tanımları yapılmıştır.

Örneğin ;

- “Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır. (Lundberg).
- Kültür, sosyal süreçlerin bir bileşkesidir (Larsen).
- Kültür, belli bir toplumun kendisidir (Schrag).
- Kültür, toplum ya da toplum içi gruplarca benimsenen yaşam kalıbı ve bilgiler setidir (Joung).
- .
- .
- .
- Kültür, doğanın yarattığına karşı insanın yarattığı her şeydir (Marx)¹⁶.

¹⁶ Calvin Wells, İnsan ve Dünyası, S.37

Kültür, yukarıdaki tanımların hepsidir. Ancak tek tek ele alındıklarında, kavramı ayrı açılardan açıkladıkları görülebilir.

Taylor ise şöyle açıklar :

"Kültür, ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği, bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir "bütün" dür"¹⁷.

Gerçekte kültür, içgüdüsel veya kalıtsal değil, sonradan edinilen özelliklerdir.

Kişinin bir tasarım ürününe karşı tutumu, - büyük ölçüde – onun kültürünün temel öğeleri olan yetenek, görgü – görenek, gelenek ve alışkanlıklarına bağlıdır.

Yetenek, belirli bir niteliğin meydana gelmesi için gereken "güç" tür. Bazı istisnalar dışında – ki bu istisnaların doğumla birlikte geldiği söylenir – sonradan edinilir. Görgü, görenek ve gelenek ise, toplum içinde ve zaman sürecinde öğrenilir, edinilir.

Bütün bunlar davranışlar üzerinde kayıtlayıcı rol oynar.

Davranışlar üzerinde kayıtlayıcı rol oynayan etkenlerden önde geleni, İnançlar Sistemi – Din'dir.

İnanç, kısaca "bir düşünceye bağlı olma" olarak tanımlanabilir. Özünde daima bir yargı vardır. Toplumun inanç sistemi, çoğu zaman kişinin çevresiyle olan ilişkisinin nitelik ve niceliğini saptar. Bu nitelik ve nicelikler tasarım ölçütlerinin belirtileridir. Resim 2.6.

¹⁷ Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, İnsan ve Kültür, s.102.

Resim 2.6.: Namaz

Toplum Kültürünün İnanç Sistemi, Çoğu Zaman Çevreyle Olan İlişkinin Nitelik ve Niceliğini Saptar.

İnanca yol açan temel öğelerin ne olduğu konusunda çeşitli görüşler, savlar vardır. Burada – çalışmanın kapsam sınırlarını aşmaması için - , tasarımı “doğrudan” ilgilendiren yanı üzerinde durulmaktadır.

“İnanç, ya mantıksaldır ya da metafiziğe dayanır. Mantıksal açıdan inanç, doğrulanabilir olmalıdır. Bundan ötürü zihin, doğrunun kıstaslarını arar. Bunlar; açıklık, tutarlık, bilgi ve akıldır. Metafizik açıdan ise, teolojik ve dogmatik olgulardır”¹⁸.

Teolojik ve dogmatik olguların günümüzde en belirgin örneği, “din”dir. Ortaya çıktığı ilk günden beri toplumları etkisi altında tutan din, tasarımı da – tasarımın her dalını da – güçlü bir biçimde etkiler. Resimde, heykelde, mimaride, iç mimaride...

¹⁸ Calvin Wells, Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası, s.109.

“Cami girişinde önce bir geçiş mekanı vardır. Buraya ayakkabılar bırakılır. Çünkü camiye ayakkabı ile girilmez. Kilisede bu yoktur. Çünkü kiliseye ayakkabı ile girilebilir. Buna karşın kilisenin içi, dinsel öyküler anlatan resim ve heykellerle süslenir. Cami tasarımında ise resim ve heykel kullanılmaz. Çünkü resim ve heykel, Müslümanlık dini inançlarına aykırıdır”¹⁹.

Bugün pek çok ülke, dinsel açıdan aynı inançları taşır. Gene birçok ülkenin dini inançları farklıdır. Onların bu aynı ya da farklı dinsel inanç içinde olmaları, durum ve tutumlarında, düşünce ve davranışlarında farklı ya da aynı sonuçları koşullar.

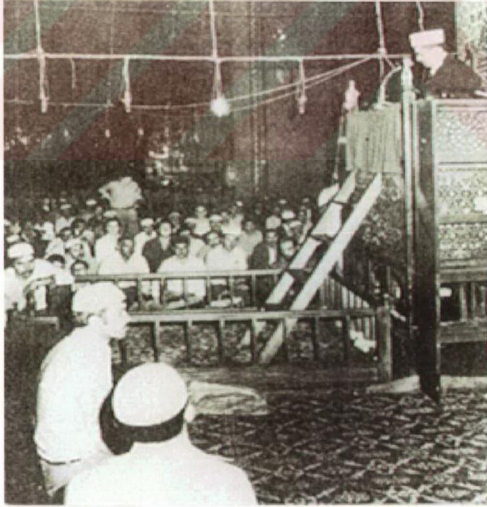
Müslüman camiye girerken, Musevi sinagoga girerken başını örter. Katolik, kiliseye girerken başını açar.

Oturma elemanları için de – kutsal mekanlarda – durum aynıdır. Din, kuralları belirler. Camilerde oturma elemanı yoktur. Çömelerek ya da bağıdaş kurularak oturulur. Oysa kilisede oturma elemanı – banklar – vardır. Bunlar, dinin – ve ibadetin – gereği, kişi eylem ve gereksinmelerine göre tasarlanmış öğelerdir. Resim 2.7., 8., 9.

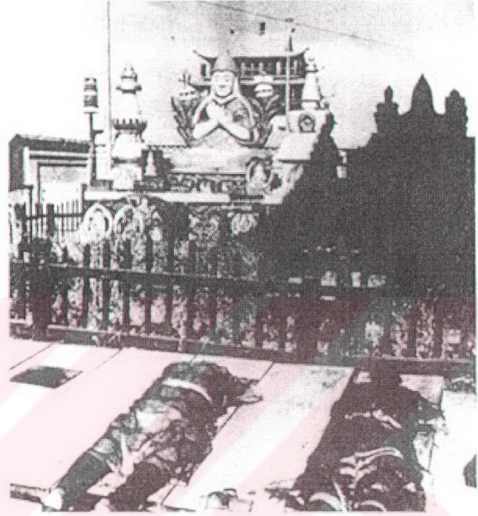
¹⁹ Prof. Dr. Nuri Doğan, Tasarımda İnsan Etmenleri, Kültürel Özellikler, s.257.

Resim 2.7.: Kilise İçi Oturma Elemanı - Polenezköy

Resim 2.8.: Cebeci Camii - Ankara

Resim 2.9.: Gandan Manastırı. Ulanbatur – Moğolistan

2.2. KULLANICI – ÖGE İLİŞKİLERİ

Kamusal çevrelerde o çevreyi kullananların, o çevreye karşı durum ve tutumları, diğerleri – biyolojik etmenler – yanında bir yönüyle toplumdaki gelen, diğer yönüyle kendinden, bazı özellikleriyle beliren karmaşık bir olgudur. Karmaşıktır, çünkü birey davranışlarının sonuçlarına bakarak nedenlerini belirlemek – çoğu kez – olası değildir.

Hangi etkilerin ne tür tepkileri meydana getirdiği, kullanıcının zaman içindeki düşünsel değişimini, farklı yöresel özelliklerin farklı davranışlara neden olduğu bir çevrede – Kamusal Çevre’de – kullanılacak olan öğelerin tasarımında tasarımcının, bütün bu nitelikleri birer “Tasarım Sorunu” olarak göz önünde bulundurması gerekliliği açıktır.

Bu nitelikler aşağıda, Otomatik Davranışlar ve Toplumsal Kurallar alt – başlıklarında ele alınmakta, tasarım için ve tasarımcı bakış açısından açıklanmaktadır.

2.2.1. Otomatik Davranışlar – Vandalizm

Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımındaki sorunlardan biri de, alışkanlıklardır.

Alışkanlık sözcüğü, genel olarak düşünsel ve devimsel becerilerle ilgili olarak kullanılır.

“Aslında beceri, karmaşık bir kavramdır. Bunun, devimsel olduğu gibi düşünsel yanı da vardır. Örneğin, bisiklete binmek, yüzmek büyük ölçüde devimsel becerilere girer. Bunlar öğrenilip tekrarlar, alışkanlık haline geldiği zaman birtakım beden, kol ve bacak hareketleri, otomatik olarak birbirini izler.

Çarpım tablosunu bilmek, bir zihin ve bilgi becerisidir. Çok iyi öğrenilip alışkanlık haline geldiği zaman 3 x 3 yan yana görülünce zihinde 9 sayısı otomatik olarak canlanır.

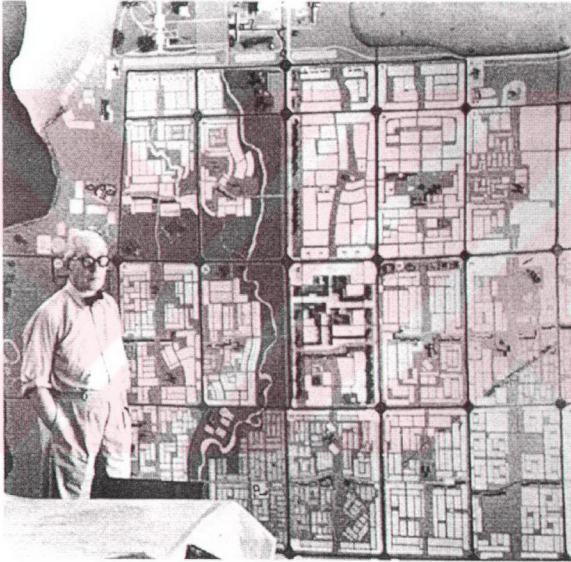
Daktilo yazabilmek, hem düşünsel, hem de devimsel bir beceridir. Alışkanlık haline geldiği zaman zihinle el, birlikte ve hızla çalışır”²⁰.

Birey davranışı büyük ölçüde “alışkanlıkların” etki ve gücü altındadır. Bu nedenle tasarımcı, tasarımlarında bireyin – toplumun – alışkanlıklarını kesin olarak göz önünde bulundurmak zorundadır.

Bu böyle olmazsa ne olur ?

²⁰ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, s. 175.

“Son zamanlarda Batı düşünürleri arasında davranış ve alışkanlık kalıplarının önemle ele alınmasına karşın, mimari tasarımda durum ters eğilimler göstermeye devam eder. Hatta Le Corbusier bile Chandigarh'taki yapılarında böyle bir hataya düşmekten kurtulamamıştır. Getirilmek istenen 7V hiyerarşisi, yerel toplumsal hiyerarşiye, binalardaki Batı kültür grubu kalıpları, Hint kültür grubu davranış ve alışkanlıklarına uymadığı için, kent, bütünüyle bir değişime tabi tutulmuştur”²¹. Resim 2.10

Resim 2.10.: Le Corbusier, Chandigarh – Pencap'ı Tasarlarken

Birey, çevresine uymak yerine çoğu kez – ve büyük bir oranda – kendi çevresinin etkisinden kurtulamaz. Çevreyi, “alıştığı gibi” kullanır.

“Köylü yürür. Yürürken de en kısa yolu kullanır. Bu, onun benliğinde yatan psiko – motor bir davranıştır. O iki nokta arasındaki en kısa yolun bir “doğru”

²¹Prof.Dr.Mete Ünügür, Kültür Farklarının Mekan Gereksinmelerine Etkilerinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Ergonomiks Metod, s.31.

olduğunu doğada, kızgın güneş altında, dondurucu soğukta öğrenir. Dener, uygular. Sonra hep o yolu izler. Alışır. Ancak o, kentte yabancidir. Kentte insanlar tarafından konulmuş kurallar ve bu kurallara göre tasarlanmış nesnelere, davranışları sınırlar. Kentte de iki nokta arasındaki en kısa yol bir "doğru" dur ama çoğu kez bir "eğri", bir üst geçit ya da alt geçit kullanılır"²².

Birey davranışlarına yön veren etkenlerden biri de "Biçimsel Alışkanlık" tır. Biçimsel alışkanlık, yeni bir biçimin kabulü ya da reddi olarak tanımlanabilir. Bir tasarım olgusunda biçimsel alışkanlıkla ilgili sorunlar genellikle özgün bir nesnenin doğuşu sırasında görülür. Nesne, bazen yepyeni bir görüntüye ulaşır. Ancak bu yeni görüntü bazen yadırganır.

Kültür grupları toplumsal dokusuna özgü bireysel alışkanlıklar, çevrenin düzenlenmesini de etkiler. Batı ülkelerinde iskemlede oturma alışkanlığı vardır. Oysa Doğu ülkelerinde yaygın görülen oturma biçimi (yukarıda da belirtildiği gibi örneğin Anadolu'nun bazı yörelerinde), çömelerek uzanmak ya da bağdaş kurmaktır.

"Bir yabancıya evine girerken Japon, girişte durur. Bekler. Ev sahibi kendisine "buyur" dediğinde, içeride giyilecek terlik, konuğun önündedir. Ayakkabı çıkarılır, terlik giyilir"²³. Resim 2.11.

²² Prof.Dr. Nuri Doğan, Tasarımda İnsan Etmenleri, Kültürel Özellikler, s.26.

²³ Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Japon Kültürü, s.93.

Resim 2.11.: Japon Evi Giriş Mekanı, “Ayakkabı Çıkarılır Terlik Giyilir”...

Ancak bu olguda “alışkanlıklar” kadar, kişinin (toplumun), görgü – görenek, geleneklerinin de oynadığı rolü, büyüktür.

Arınmayı çömelerek ya da oturarak yapmak, alışkanlıktır. Oturarak, ya da ayakta, ya da uzanarak yıkanmak, alışkanlıktır. Para çantası – cüzdan – kullanmak ya da kullanmamak, alışkanlıktır. Dahası, kurallara uymak ya da uymamak alışkanlıktır.

Örnekler, çoğaltılabilir. Hepsi de tasarımı – Kamusal Çevreler için yapılacak tasarımları – etkiler. Az ya da çok. Şöyle ya da böyle...

Kamusal çevreler için oturma elemanı tasarımında sorunlardan biri de, Vandalizm'dir.

Vandalizm, adını kavimler göçü sonrasında eski Roma ve Yunan medeniyetlerinin sanat eserlerini – hiç uğruna – tahrip edip yağmalayan Vandallar'dan alıyor.

Vandaliz, günümüzde modern kentlerde ortak yaşam alanlarındaki güzel olan her şeye saldırı olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı ülkelerinde şiddetin biçimi olan Holiganizm gibi Vandalizm de güncel bir toplumsal sorundur.

Bu sorun, sosyal katmanlar arasında derin farklılıkların olduğu, sağlıklı kentleşme sürecinin yaşandığı çevrelerde – ülkemizde -, derin izler bırakır. Estetik açıdan, parasal açıdan.

"Vandalların sadece yeşil alanlarda İstanbul Büyükşehir Belediyesine verdiği maddi kayıp yılda 5 trilyon lirayı bulurken bu rakam, şehir genelinde 12 trilyon liraya ulaşmaktadır"²⁴.

"Bazıları cadde kenarındaki yeşil alanlara konulan çelik bankların üzerinde izgara yaparken, bazıları da beton çiçekliği boşaltarak içinde ateş yakıyor, bankları söküyor ve parklardaki elemanları kullanılmaz hale getiriyor"²⁵.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kent Mobilyalarından sorumlu uzmanların açıkladığına göre Vandalizm, kent içi ulaşım araçlarında, spor alanlarında – stadyumlarda -, en çok da meydan ve parklarda kendini gösteriyor. Önlem olarak da bazı elemanların – öğelerin -, örneğin bankların sökölüp atılamamaları için daha ağır yapılmaya başlandığını, hafif mobilyaların ise yere daha güçlü monte edilmekte olduğu belirtiliyor. Resim 2.12., 13., 14.

²⁴ 2. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu, İst. 2002

²⁵ Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu, İst. 2002

Resim 2.12.: Dere ve Oturma Elemanı

Resim 2.13.: Kamusal Dış Mekan Oturma Elemanı – Ağva

Resim 2.14.: Kamusal Dış Mekan Oturma Elemanı ve Kullanıcı Davranışları

Vandalizm - yukarıda açıklandığı gibi -, gerçek bir tasarım sorunudur. Böyle bir sorun karşısında tasarımcının yeri ve önemi nedir? Bunun yanıtı, tasarımcıdan tasarımcıya değişen "bilgi ve deneyim" in içinde olsa gerekir.

2.2.2. Toplumsal Kurallar

Kural, sözlük anlamıyla; "bir işlemin doğru bir sonuç vermesi için tutulacak belli yol"dur. Bir başka deyişle, bireyin çevresiyle ilişkilerini düzenleyici kavramsal bir araçtır. Bu araçlar örf, adet ve yasalarla davranışları sınırlar.

"Hayatın başlıca amacı yaşamak, varlığını korumak olduğuna göre de insanlar ilkin hareket ederler. Düşünce çok daha sonra gelir. Türlü hareket biçimleri denendikten sonra en uygun olanlar kabul edilir. Onlar sık sık tekrarlanır. Böylece tekrar bireyde alışkanlıkları, toplumda adetleri meydana getirir. Bunlar bir kere belirdi mi, sonraki kuşaklara bir buyruk, bir toplumsal güç karakterini alırlar"²⁶.

²⁶ Nurettin Sari Kösemihal, Sosyoloji Tarihi, s.258.

"Örfler, kişiler için güçlü duygusal yönleri olan, ahlaki davranışları yöneten adetlerdir"²⁷.

Örf ve adetler bazen değişikliğe uğrayabilirler. İstem ve düşünceyle. Ama bir dereceye kadar. Zaman sürecinde de güçlerini yitirirler. Zayıflar hatta yok olurlar. Güçlerini yitirmedikleri sürece, bireysel – toplumsal – yönelimleri büyük ölçüde denetlerler.

Örf ve adetler, - özellikle az gelişmiş toplumlarda – etkinliklerini uzun süre devam ettirirler. Gelişmiş ya da gelişmekte olan toplumlarda ise, toplumsal değişimin yön ve hızına bağlı olarak değişirler.

Yasalar ise, herkesin uyması gereken kurallardır. Örf ve adetler de – toplumca benimsendiğinde – uyulması gereken kurallardır ama yasalar, "ceza" temel ögesine dayanır.

Yasalarda örf ve adetlerin ortak ve ayrı yönleri vardır. Biri – yasalar - yasama organlarıncı konulur, korunur. Diğeri – örf ve adetler – ise, kendiliğinden doğar, toplum tarafında korunur. Ancak bazı gelişmiş toplumlarda toplumun, yasaların korunmasında, uygulanmasında – yasama organlarına – yardımcı oldukları görülebilir.

"Federal Almanya Posta Genel Müdürlüğü rica eder: Bu telefonu kireleten, bozan, kıran ya da koparanı 117 – 0117 numaralı telefona bildiriniz. Karşılığında 100 DM. ödül verilecektir.

Not: Kamuya ait olan bu telefon kulübesine ya da içindeki tüm gereçlere herhangi bir şekilde zarar verenler, 5 yıla kadar hapis ve/veya ağır para cezasıyla cezalandırılırlar"²⁸. Resim 2.15.

²⁷ Calvin Wells, Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası, s.121.

²⁸ StGB, paragraf 317. (Federal Almanya)

Die Deutsche Bundespost bittet:

Schützen Sie die öffentlichen Münzfernsprecher vor rechtswidrigen Eingriffen und tragen Sie zum Erfassen der Rechtsstrecher bei.

Sachdienliche Mitteilungen, die auf Wunsch vertraulich behandelt werden, nimmt jede örtliche Post- oder Fernmeldeinstelle entgegen. Der Anruf bei der Störungsmeldung für Fernsprecheinrichtungen, Rufnummer 117 bzw. 0117, ist gebührenfrei.

100 DM Belohnung

gewährt die Deutsche Bundespost
– unter Ausschluß des Rechtsweges –
für Hinweise, die zur Ermittlung der Täter und
zum Herbeischaffen der entwendeten Gegenstände führen.

Hinweis

Wer Fernsprechkäuschen, Fernsprechzellen oder die darin befindlichen Einrichtungen beschädigt oder verschmutzt sowie Münzfernsprecher beraubt, wird u. a. gemäß § 317 StGB

mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren
oder mit Geldstrafe bestraft.

Ihre
Deutsche Bundespost

Bu tür caydırıcı önlemlere sıkça rastlanır.

Ancak buna rağmen bazı kamusal çevrelerde - hatta gelişmiş ülkelerde bile – örneğin, kırılmış park bankalarına, kumaşı, derisi kesilmiş tren koltuklarına, kopartılmış, parçalanmış oturma elemanlarına rastlamak olasıdır.

2.3. İKİNCİ BÖLÜMÜN SONUCU

Birinci Bölümde Birey, doğuştan getirdiği özellikleriyle tanımlanmaya çalışılmış, bu bağlamda yapı ve yetisi ile davranışlarının biyolojik kökeni araştırılmıştır.

Bu bölümde ise bireyin bu kez toplum içinde, toplumun bir üyesi olarak, toplumdaki gelen ve sonradan edinilen özelliklerle yön bulan davranışlarının nedeni açıklanmaya çalışılmıştır.

Hem birinci, hem ikinci bölümlerde belirlendiği gibi, birey sadece birtakım dürtülerle harekete geçen bir otomat değildir. O, davranışlarının altında çeşitli türden etmenlerin bulunduğu, karmaşık bir sistem'dir.

Karmaşık sistemlerin anlaşılması için onu elementlerine ayırıp öyle incelemek gerekir. İşte bundan önceki ve bu bölümde, "Bireyi Tanımak" için bu yapılmıştır.

BÖLÜM 3 : ÇEVRE STRÜKTÜRÜ

Konusu, Kamusal Çevreler için Oturma Elemanı tasarımıındaki sorunların belirlenmesi olan bu çalışmanın bundan önceki bölümünde, kamusal çevre içindeki kişi davranışlarının nedenleri ve bunların sonuçları araştırılmış, başka bir deyişle ürünün kullanıcısı olarak – bireyin yapı ve yetisi incelenmiştir.

Bu bölümde ise, bu kez “çevre” kavramı ele alınarak tanımlanmaya çalışılacaktır.

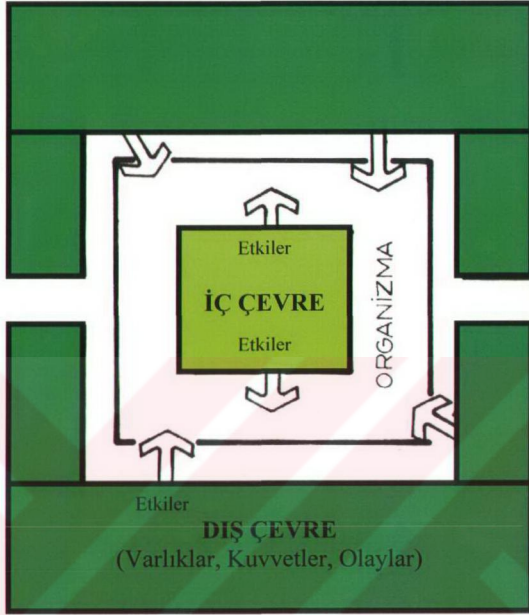
3.1. ÇEVRE KAVRAM VE KAPSAMI

Sık sık adı edilen, sözcük olarak kullanılan bu “ÇEVRE” nedir ?..

Gerçekte “Çevre” çok kapsamlı bir olgudur. Bugüne dek çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

Çevre, bir Antropolog için, “Sosyal yapıyı ve ilişkileri belirleyen bir ortam”, bir Fizikçiye göre, “evrenin bir parçası”, Toplum bilimciye göre, “belirli yaşam koşulları içinde yer alan ilişkiler sistemi”, bir Mimar, bir Tasarımcı için, “kişiyi çevreleyen, onu etkileyen her türlü nesne ve koşullar” dır.

Farklı açılardan açıklanan bu tanımlamalar, özde aydırdılar. Çevrenin merkezinde hep “İNSAN” vardır. Şekil 3.1.

Şekil 3.1.: Kişi Çevre İlişkileri

"Yapılan çalışmalar, birey açısından dört türlü çevrenin varlığını ortaya koymuştur.

- 1 – Yakın Çevre
- 2 – Kişisel – Bireysel Çevre
- 3 – Toplumsal Çevre
- 4 – Kamusal Çevre"²⁹

"1 - Yakın Çevre: 0.50 cm arasında değişen ve kişiler – nesnelere – arası, dokunma boyutları içindeki çevredir.

²⁹ Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Mimarlık 1971/1, s.4

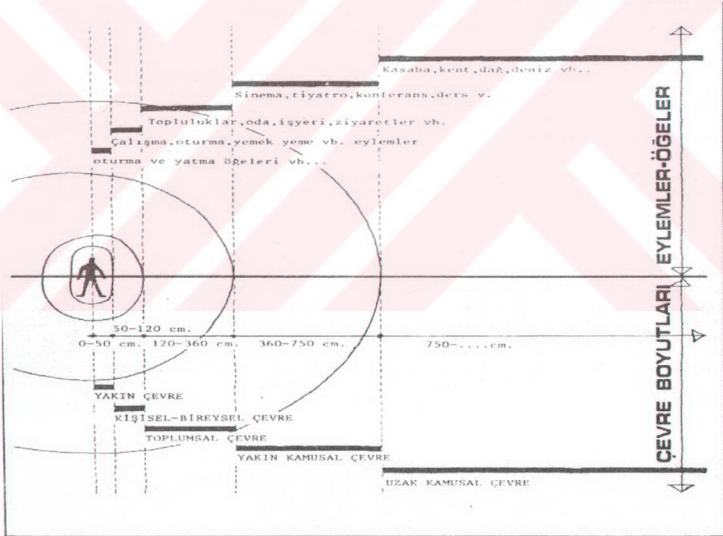
2 – Kişisel – Bireysel Çevre: 50 – 120 cm arası değişen ve diğer kişiler ile ilişkilerin kurulduğu çevredir.

3 – Toplumsal Çevre: 120 – 360 cm arasında değişen ve birden çok kişiyi ve kişiler arasındaki ilişkileri içeren çevredir.

4 – Kamusal Çevre: 360 cm ve ötesindeki ilişkileri kapsayan eylemleri içeren çevredir. Yakın ve uzak olarak ikiye ayrılır.

a. Yakın Kamusal Çevre: 360 – 750 cm arası değişen ve kamusal eylemleri içeren çevredir. Sinema, tiyatro, konferans vb. Gruplar ve grup ilişkileri bu kapsama girer.

b. Uzak Kamusal Çevre: 750 cm' den ilerisidir. Kişiler arasındaki ilişkiler bütünüyle kopuktur³⁰. Şekil 3.2.

Şekil 3.2.: Kişi açısından Çevrenin Algılanması ve Çevre Boyutlarının eylemler – Ögeler ile ilişkileri.

Kaynak : Prof. Dr. Önder Küçükerman, Kişi Çevre İlişkilerinde Çağdaş Gelişimler ve Oturma Eylemi, S.23

³⁰ Prof. Dr. Önder Küçükerman, Kişi – Çevre ilişkilerinde çağdaş gelişimler ve Oturma Eylemi, s.22.

Kamusal çevre (çalışma konusuyla doğrudan ilişkisi nedeniyle), genel bir tanımlama için ele alındığında;

Kapalı Kamusal Çevre

ve

Açık Kamusal Çevre olarak iki temel grupta özetlenebilir.

Kamusal Çevre ayrıca "devingen" ve "duragan" olmak üzere iki farklı özellik taşır. Örneğin, Kent içi ve Kentler arası Toplu Ulaşım Araçları (raylı ya da raysız sistemler, uçaklar vb.), Devingen – Kamusal Çevre'nin birer ögesidir.

Spor Alanları, Stadyumlar, Amfiteatr'lar,

Park ve Bahçeler,

Gezi ve Koşu Yolları,

Oyun Alanları (vb.) ise, Durağan – Kamusal Çevrenin ögesidirler.

Sinema – Tiyatro (gibi Gösteri Merkezleri)

Spor Salonları,

Konser Salonları,

Bekleme Salonları – Terminaller

Kapalı Kamusal Çevrenin elemanları olarak örneklenebilir.

Resim 3.1., 2., 3., 4., 5., 6.

Resim 3.1.:Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı –Moskova Metro su

Resim 3.2.:Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı –Moskova Kremlin

Resim 3.3.:Kapalı Duragan Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Havaalanı)

 FIGUERAS INTERNATIONAL SEATING S.A.

Resim 3.4.: Kapalı Durağan Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Havaalanı)

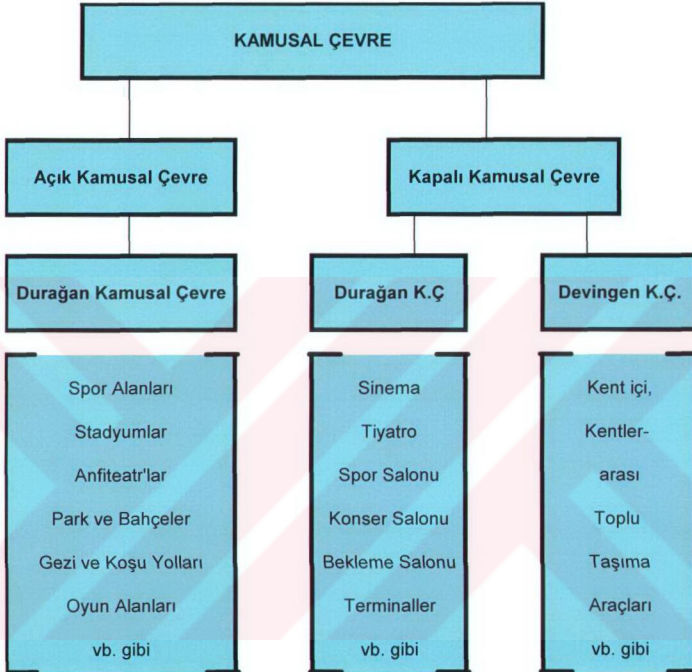

Resim 3.5.: Kapalı Devingen Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Tren Koltuğu)

Resim 3.6.:Kapalı Devingen Kamusal Çevre Oturma Elemanı (Metro Koltuğu)

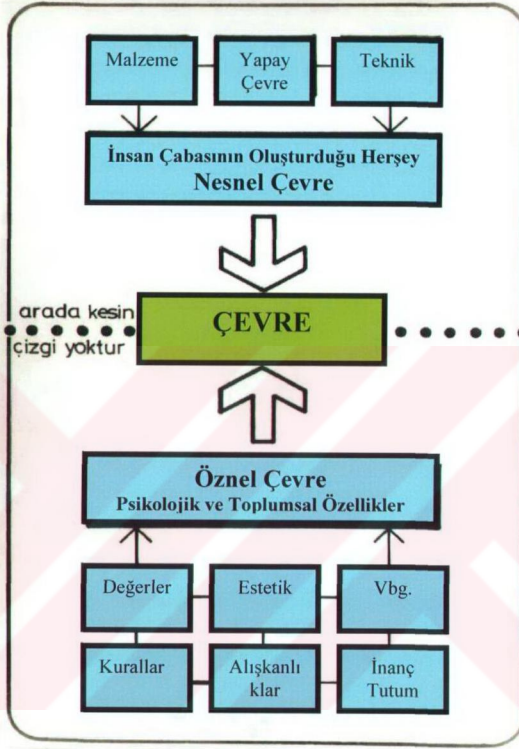
Kamusal Çevrenin yukarıda açıklanan tanımı (sınıflandırılması), aşağıdaki şemada bu kez görsel olarak belirtilmeye çalışılmaktadır. Şekil 3.3.

Şekil 3.3. Kamusal Çevre ve Kapsamı

Yukarıdaki tanımlamalardan da anlaşılacağı gibi "Çevre", çeşitli etki ve öğelerden meydana gelen, geniş kapsamlı ve karmaşık bir sistem'dir. Her karmaşık sistemin "anlaşılır" olabilmesi için onu, birimlerine ayırmak, o şekilde incelemek gerekir.

"Çevre Sistemi", Özne Çevre ve Nesnel Çevre olarak 2 ana birimde incelenebilir. Aşağıda bu birimler ayrı ayrı ele alınmakta, bu çalışmanın sonucuna temel olabilecek verilere ulaşılmaya çalışılmaktadır. Şekil 3.4.

Şekil 3.4.: Öznel Çevre - Nesnel Çevre.

3.1.1. Öznel Çevre ve Boyutları

Toplum içinde yer alan, yaşayan gelenekler – görenekler, inançlar sistemi – din, Öznel Çevre'nin öğeleridir. Gelenekler, geçmişteki düşünce ve davranışların bugün de geçerli olan, süregelen, yaşayan görüntüleridir.

Geleneklerin iki yönü vardır. Biri, kavramsal ve somuttur. Diğeri ise, biçim, malzeme ve yapım yönteminin oluşturduğu somut nesnelere.

Geleneksel tasarım, geçmişten günümüze gelen tasarımdır. Örnekleri sayılamayacak kadar çoktur. Özellikle de yapı tasarımında.

Birkaç örnek :

"Kubbe ve kemer, geleneksel Türk Mimarisinin en çok uygulanan öğelerindedir. Çeşitli biçimleri değişik yapım yöntemleriyle geçmişten günümüze gelmiştir"³¹.

"Kubbe mimarisi ilk defa Yukarı Mezopotamya'da görülür (Tel Arpaçiye). Burada 'tholos' adı verilen yapıların üstü, kubbe ile örtülüydü. Daha sonra Egeliler bu mimariden yararlandılar. 'Mykenai' kubbeli mezarlarını meydana getirdiler. Güney Rusya'da, İskit bölgesinde M.Ö.VIII. ve VII. yüzyıllara ait kubbeli yapılara rastlanmaktadır"³².

M.Ö. V ve IV. yüzyıllarda da Trakya ve Anadolu'da, üstü kubbeye örtülü mezarlar yapılmış, sonra kubbe, dört bir yana yayılmıştır.

"Mimari tasarımda bugün uygulanmakta olan çatı, cephe ve hacimlerdeki geleneksel ölçek ve oran arayışı, özgün ve çağdaş çözümleri düne bağlar. Toplumsal yaşamı geleneksel ilişki sistemi içinde gerçekleştiren tasarımlarsa dünü, bugün'e...." ³³.

Geleneksel yapı tasarımının somut örneklerinden biri de Açık Hava Tiyatroları'dır. Burada çoğunlukla taş malzeme kullanılır. Oturma elemanları bile taş'tır. Uzunca bir süre oturduğunda – basende, ayaklarda hatta belde – rahatsızlıklar belirmeye başlar. Kişi – izleyici – sorunu, - beraberinde getirdiği nesnelere – çözmeye çalışır. Resim 3.7, 8.

³¹ Yapı dergisi, Sayı 32, s.33.

³² M.Larousse, Cilt 7, s.606.,,

³³ Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Japon Kültürü, s.92.....

Resim 3.7.: Anfitiyatro – Aspendos

Resim 3.8.: Anfitiyatro - Miletos

Geleneklerle görenekleri kesin bir çizgiyle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Belki de doğru değildir. Çünkü görenekler de, “zaman içinde süregelen düşünce ve davranışlardır”³⁴.

“Kimi görenekler direnip, süreklilik gösterirler. Örneğin “Japon toplumunda dikenli tel kullanılmaz. Büyük baş hayvan sürülerini belli bir alanda tutmak için Yeni Dünya’da icat edilmiş ve modern savaşlarda düşmana engel olsun diye kullanılmış olan bu uygarlık aracı, Japonya’da hayvanlara karşı bile kullanılmaz.

Ayrıca “geçilmez”, “yapılmaz” türden olumsuz sınırlamalar yerine, neyin, nerede, nasıl yapılacağını bildiren olumlu bildirimler dikkati çeker. Japonlar, bir yol kavşağında, “geçilmez” yerine, hangi yoldan “geçilir” olduğunu gösterirler. Tuvaletlere ve pisuvarlara sigara ve izmarit atılmaması için “sigara içilmez” yerine “kül tablaları” koyarlar. Sigara içilebilecek bir yerden, içilmeyecek bir yere geçerken “söndürme kutuları” bulundururlar”³⁵.

Kimi görenekler zaman içinde aşınıp değişirler, örneğin, Moda. Moda da bir tür görenek’tir. Her çağda vardır. Ama kısa sürede – aşınıp – değişir.

Modanın kısa sürede aşınıp değişmesi, özellikle Kamusal Çevrelerdeki kalıcı yapı elemanlarında (park, bahçe donanımları, bunlar arasında oturma elemanları, binalarda) bazı sorunları da beraberinde getirir. Bu sorunlardan önde geleni “görüntünün eskimesi”dir. Bir diğer sorun ise, kullanılan malzemenin ve yapım yönteminin “çağ dışı” kalabilmesidir.

³⁴ Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Japon Kültürü, s.92.

³⁵ Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Japon Kültürü, s.93

Moda büyük ölçüde kendini sınırlamadır. Öylesine bir sınırlama ki, bazen modanın gücüyle tasarımcının, kullanıcının yapısal özelliklerine ters düşen tasarımlarda bulunduğu gözlemlenir.

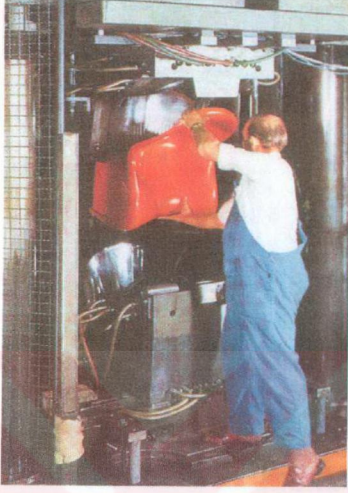
3.1.2. Nesnel Çevre ve Boyutları

Büyüğünden küçüğüne, yalından karmaşığa, ister el yapımı, ister endüstriyel yöntemlerle üretilmiş olsun, her türlü yapay nesne ile doğanın kendisi (ısı, ışık, nem, rüzgar...), (dere, tepe, düz alan, orman...) ve hepsinin merkezinde "İNSAN", Nesnel Çevrenin öğeleridir.

Bu öğelerin hepsi, bazen birkaçı birlikte, bazen de tek başına, Kamusal Çevreler için yapılacak tasarımlarda birer "tasarım sorunu" olarak ortaya çıkar. Örneğin, Park ve Bahçeler için yapılacak olan oturma elemanı tasarımında (diğer ölçütlerin yanı sıra) çevrenin ısı, ışık, nem, rüzgar gibi özellikleri, tasarıma kayıt koyucu birer etmenlerdir. Bu etmenlerin, kullanılacak malzemelerin karar aşamasında – kesinlikle göz önünde bulundurulmaları ve ürünün biçimlendirilmesinde "temel sorun" olarak değerlendirilmesi gerekir. Çünkü kızgın güneş altındaki metal bir oturma elemanı, karda, yağmurda (suyu emerek) ıslanmış ahşap bir park bankosu, rüzgarı getirdiği tozla örtülü beton ya da plastikten yapılmış örneğin, bir spor alanı oturma elemanı, kullanıcı üzerinde bir itici – motiv olarak rol oynar.

Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur:

Kamusal Dış Çevreler için yapılacak tasarımlarda kullanılan malzemeler, doğa koşullarına (bugün için) en çok direnebilen – döküm alüminyum esaslı ya da çelik – metal, yapay ya da masif ahşap, yüksek dansiteli beton, thermo – plastik vb. lerdir. Resim 3.9., 10.

Resim 3.9.: Thermoplastik Oturma Elemanı

Resim 3.10.: Thermoplastik Oturma Elemanı

Sorunu, malzemenin kendisinde aramak yeterli değildir. Bu sorun hangi malzemenin değil, ancak malzemenin nasıl kullanılacağına verilecek olan yanıtla giderilebilir.

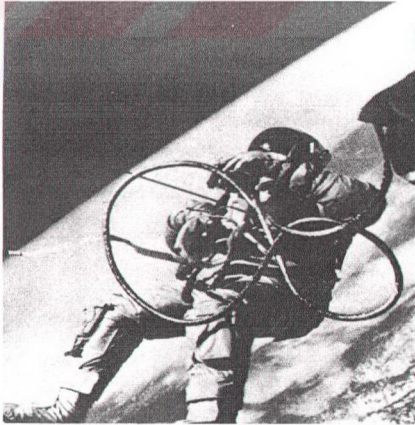
3.2.TASARIM SORUNLARI, ÇAĞDAŞ GELİŞİMLER VE YARINLAR

Yukarıdaki bölümlerde birey ve çevresi ele alınarak tüm özelliklerin sonuçta – öyle ya da böyle – birer tasarım sorunu olduğu, tasarımcının tasarlama sürecinde bu sorunları – dikkatlice – göz önünde bulundurması gerektiği açıklanmaya çalışılmıştır.

Burada ise yarından söz edilecektir...

İçinde bulunduğumuz çağda her şey süratle değişmekte. İster insan eliyle yapılmış olsun, ister olmasın. Doğa bile bu değişime ayak uydurmuş. Yerçekimi dışında, değişmeyen bir tek şey var, o da henüz İNSAN... Biyolojik olarak. Ya düşünsel olarak? Düşünsel olarak O da değişiyor. Bugünden yarına. Zaman içinde.

Resim 3.11.

Resim 3.11.: Bu, bugün ya yarın ?...

İleriyi görmek zor değil. Geriye bakmak ve iyi bakmak yeterli. Bugünden yarınların ne olacağı – kolay söylenemese bile gene de bazı şeyler – söylenebilir.

Dün ve bugün için birer tasarım sorunu olabilecek nitelikler, belki yarın yok. Ama yarın da başka sorunlar çıkabilir. Kim bilir.

3.2.1. Bilim, Teknoloji ve Tasarım

Bilim (bilindiği gibi), evrenle ve evrendeki her şeyle ilişkin temel bilgilere ulaşmak için yürütülen araştırma, sınama ve savlar olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji ise, teknikler yöntemidir. Bilim ile teknoloji arasında ise sürekli bir ilişki vardır.

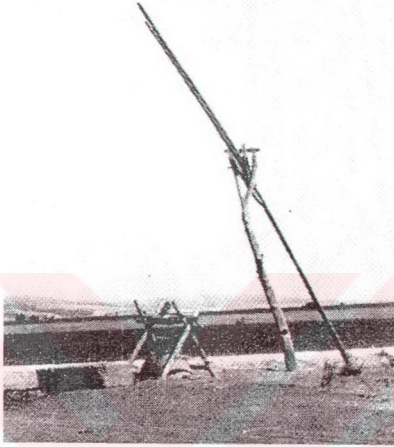
Bilimsel çalışmalar uygulamaya elverişli bilgi üreterek teknolojik gelişmeye yol açarken, teknolojik gelişmeler de bilimsel araştırmaların daha uygun koşullarda ve hızla oluşmasına olanak sağlar.

Adını, Yunanca “beceri” anlamına gelen “techne” sözcüğünden alan teknik ise, bireyin doğaya egemen olma istek ve çabası sonucu ortaya çıkan bir “araç” tır. Birey, onunla bir eksiğini giderir. Fiziksel olarak o, bu eksiğini gidermek için düşünsel gücünü kullanır. Böylece tekniğin motor unsuru olan bilgi, doğmuş olur.

Teknik bilgi, somut varlık alanına ait bilgidir. Yaşantılardan ve deneyimlerden çok akla ve düşünceye dayanır. Yaratıcı aklın ürünüdür. Topluların ortak değerleri arasında yer alır ve evrenseldir.

“Tekniğin evrenselliğine örnek olarak kuyu serenini İran, Mısır, İspanya ve Danimarka’da görebilmekteyiz. Şu farkla ki, seren Anadolu’da hala su çeken

bir araç olarak kullanılmasına karşın, Danimarka'da bugün sadece Etnografya Müzesi'nde bulunuyor³⁶. Resim 3.12.,13.

Resim 3.12.: Seren Akşehir ve Konya Yörelere

Kaynak Burhan Oğuz, Türkiye halkının Kültür Kökenleri, S.280

Resim 3.13.: Seren Glud (Horsens) Etnografya Müzesi - Danimarka

Kaynak: Burhan Oğuz, Türkiye halkının Kültür Kökenleri, S.932

³⁶ Burhan Oğuz, Türkiye Halkının Kültür Kökenleri, s. 280.

“Tekniğin zaman içindeki gelişimi, 3 temel aşama içinde gerçekleşmiştir.

Birinci aşama Aletler Tekniği,
İkinci aşama Makine Tekniği,
Üçüncü aşama ise Otomasyon Tekniği'dir.

Birinci aşamada teknik, bireyin dayanıklılık ve güç kazanmasını sağlar. İkinci aşamada birey, makineyi kendi el emeği katkısıyla tamamlar. Üçüncü aşamada ise, tüm üretim süreci, otomatikleşmiş makine sistemi ile sağlanır³⁷.

Teknikler, değişen yaşam koşulları, yeni istek ve gereksinmelerin etkisi ile ortaya çıkarlar. Toplumdan topluma geçer ve yayılırlar.

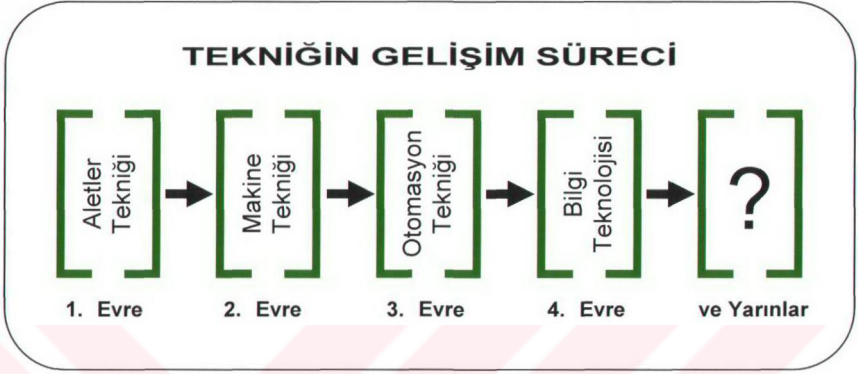
“Tekniğin gelişim sürecinde iki farklı özellik görülür. Teknik, ya görgüye, denemeye, ya da bilimsel temele dayanır. Deneme yoluyla elde edilmiş yöntemler, bilgiler halinde büyükten küçüğe, soydan soya geçer. Bu deneysel (ampirik) bilgiler, ait oldukları çevrenin özellikleri ile sınırlıdır. Çevrenin olanakları, tekniğin şeklini saptar.

Hamur teknesinin ahşaptan, kazan ve mangalın demir sac'dan yapılması en uygun şekil olmakla birlikte bu malzemelerden yoksun olan bölgeler, bunları topraktan yaparlar³⁸.

Bugün çağımızda bilginin ana temeli olan aklın sonsuz sınırlarına dayanan yepyeni bir teknik, egemen. Adı, Bilgi Teknolojisi. O, yaratıcı aklın elinde mükemmel bir araç. Şekil 3.5.

³⁷ Aziz Çalışır, Kültür Sözlüğü, s. 45.

³⁸ Burhan Oğuz, Türkiye Halkının Kültür Kökenleri, s. 83

Şekil 3.5. Tekniğin Gelişim Süreci

“Bilim ve bilgi teknolojisi arasındaki ilişki, bilim ve diğer teknolojiler arasındaki ilişki ile kıyaslandığında şu iki fark ortaya çıkmaktadır.

1 – Bilimle bilgi teknolojisi arasında doğrudan ilişki vardır; başka bir deyişle, bilgi teknolojisi bilimsel araştırma sürecinin bütün evrelerinde (veri derlemesi, veri yöntem ve analizi ile elde edilen bilgilerin yayılması) doğrudan kullanılmaktadır.

2 – Bilgi teknolojisi, bütün bilim dallarında kullanılmaktadır”³⁹.

Bu bilgilerin, çalışma konusu olan “Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımında Sorunlar” ile ilişkilerine gelince...

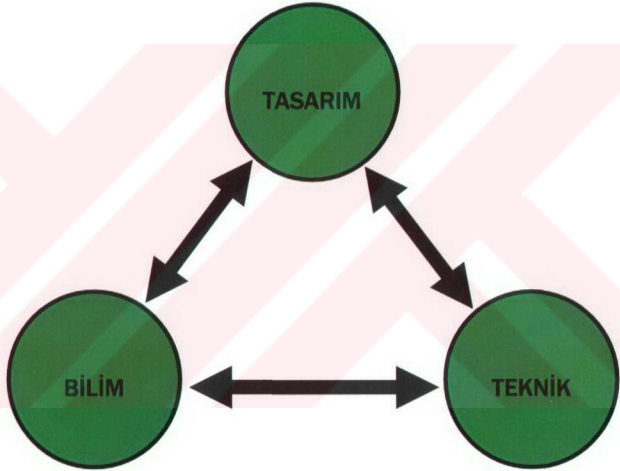
Her şeyin her an süratle değiştiği çağımızda tasarımcının “bilgi” yi izlemek, yenilerine erişmek, hangi bilgiyi nasıl kullanacağına karar vermek ve onu

³⁹ B. Yediyıldız, F. Unan, Ç. Özdemir, Milli Kültürler ve Küreselleşme, Makale, Konya, 1998

uygulamak için artık – eskilerde olduğu gibi bolca – zamanı yok. Çünkü tasarım için bugün yeni olan, yarın eski. Çağ dışı.

Durum, teknoloji için de söz konusu. Sorun, tasarımcının hangi teknolojiyi neden ve nasıl kullanacağı sorunudur.

Sorunlar bunlarla da bitmiyor. Yarınlar kim bilir ne getirecek. Şekil 3.6.

Şekil 3.6.: Şeytan üçgeni

Aşağıdaki alt – bölümde bilgi ve teknoloji ile birlikte ve iç içe olmaları nedeni ile – bugün için – birer Tasarım Sorunu olan Geri Dönüşümlü ve Çevre Dostu Tasarımlar ele alınmaktadır.

3.2.2. Çevre Dostu ve Geri Dönüşümlü Tasarımlar

Bugün artık Çevrenin – çevreyi oluşturan öğelerin – tasarlanması, çoğu zaman olsa olsa ve zorlama yöntemlerle yapılmış olanlardan uzak, bilim ve teknolojinin – teknolojinin – çizdiği yolda, çevreyi kullananın (bireyin) istek ve gereksinmelerine “doğru” yanıtlar veren, (geniş anlamıyla) çevrenin hem yaşamsal hem de görsel (estetik) değerlerini koruyan (koruması gereken) bir olgudur.

Böyle bir olgunun gerçekleşebilmesi ise, tasarımcının sorunları iyi görmesi, iyi düşünmesi, iyi çözmesi koşuluna bağlıdır.

Bu sorunlardan biri de son dönemlerde adından sıkça söz edilen “Yeşil Tasarım” (Green Design) dır. Bir tasarım ürününün üretim, kullanım ve kullanım sonrası (atılma, yok olma) evrelerinde çevreye zarar vermeyecek biçim ve yöntemle tasarlanmış olması, tasarım terminolojisinde “Yeşil Tasarım” olarak adlandırılmaktadır.

“Tasarımcıların, çalışmalarında çevre ve çevreyle olan ilişkileri göz ardı etmemeleri gerekmektedir”⁴⁰.

Ünlü tasarımcı Papanek, bu sözleri bundan 30 yıl önce söylemiş. Oysa günümüzde hala birçok ürün, bir daha yerine konamayacak, ya da yerine konması uzun bir süre alacak doğal kaynaklar kullanılarak üretilmektedir. Resim 3.14.

⁴⁰ Papanek, Victor, Design For The Real World, s.140.

**Resim 3.14.: Dış Mekan Oturma Ögesi – Moskova. Kim Kimin Efendisi?...
Doğa mı İnsanın İnsan mı Doğanın**

Ham maddenin doğadan alınarak kullanılıyor olması, çok önemli boyutlarda çevre aşınmasına neden olmaktadır. Ürünün temel belirleyicisi – yaratıcısı – olan tasarımcı, üretim sürecinin bütün aşamalarının meydana getirebileceği olumsuz sonuçların – doğrudan – sorumlusu olan kişidir. Hangi malzeme kullanılmalıdır, nereden temin edilmelidir, hangi yöntemle üretilmelidir. Çevre dostu üretim teknikleri neler olabilir, ürün, nasıl kullanılacak (ve/veya) yok edilecektir. Kolay onarılabilir mi olmalı yoksa atılmalı mı? Atılıyor olması durumunda parçaları yeniden kullanılabilir mi ya da dönüşüme girer mi? İşte yanıt arayan bir dizi soru ve tasarlama sürecinde tasarım için bir sürü sorun...

Çevre dostu ve geri dönüşümlü tasarımlar, tasarımın bir diğer uzmanlık alanı olan Peyzaj Mimarlığını da yakından ilgilendirir.

"Peyzaj tasarımı, doğal, kültürel kaynakları ve fiziksel çevreyi insan yararı, mutluluğu, güvenliği, sağlığı ve rahatlığı için estetik ve bilimsel ilkeler çerçevesinde düzenleyen bir bilimdir"⁴¹.

Görüldüğü gibi bu tanımlama, bu çalışmanın konusu, içeriği ve ortaya konulmaya çalışılan "Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımındaki Sorunlar" ile örtüşmektedir.

Yukarıdaki tanımlamada değinilen estetik ise görecelidir. Tam bir tanımlı, her zaman eksik olabilir. Tasarımcıdan tasarımcıya değişen, yalnızca tasarımcıya kalmayan, çevreyi kullananın da kendi görüş ve kabullerine göre değerlendirdiği bir ögedir. Bu da – diğerleri – gibi bir tasarım sorunu olarak değerlendirilmelidir.

3.2. ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜN SONUCU

Çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde ele alınan ve birer "Tasarım Sorunu" olarak ortaya konan bireyin (kullanıcının) ve kullanılan çevrenin (Kamusal İç ve Dış Çevrenin) özellikleri açıklanmıştır.

Bu bölümde ise bu kez "Çevre Strüktürü" ele alınmış, konu ile ilgili kavram açıklamalarına yer verilmiştir. Bu çerçevede içinde önce Nesnel Çevre ve Öznel Çevre ve Boyutları ortaya konmuştur.

Daha sonra Tasarım Sorunları, Çağdaş Gelişimler ve Yarınlar alt – başlıkları altında Bilim – Teknoloji – Tasarım üçgenindeki sorunlar irdelenmiş, Geri Dönüşümlü ve Çevre Dostu Tasarımlar üzerinde konuyla ilgili örneklemeler yapılarak, bilim ve teknolojinin hızlı ve değişken nitelikleri nedeniyle "Kamusal Çevreler için yapılacak olan Oturma Elemanı Tasarımında" salt birer "Tasarım Sorunu" oldukları sonucuna varılmıştır.

⁴¹ <http://ziraat.com.edu.tr/bolumler/peyzaj/peyzajnedir.htm>

BÖLÜM 4 : SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, "Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımındaki Sorunlar"ın belirlenmesidir.

Bunu gerçekleştirebilmek için;

Giriş'te, konunun ele alınış nedeni ile kişinin kendini içinde "rahat" hissedebileceği bir çevrenin tasarlanabilmesi için tasarımcının onu (kişiyi) "iyi" tanıması, bunun için de yapı ve yetisiyle davranışlarının nedenini göz önünde bulundurması gerektiği açıklanmıştır.

Ancak tasarımcının yalnız kişiyi tanıması doğru tasarımlar için yeterli değildir. Doğru tasarımlara ulaşabilmek için o, çevreyi de "iyi" tanımalı, tasarımlarını, çevrenin de koşullarına en iyi yanıtı verebilecek biçimde yapmalıdır.

Bugün – ister kapalı, ister açık olsun – Kamusal Çevre, bireyin (kullanıcının) kendi malı olmadığı için (çoğu kez) (hemen her yerde) sorumsuzca kullanılmaktadır. Bu, salt bir Tasarım Sorunu'dur. Bu sorunun çözümüne katkıda bulunmak amacıyla bu çalışmada;

Birinci Bölümde "Kişiyi Tanımak" için önce kullanıcı profili ele alınmış, kullanıcının (bireyin) Biyo – Bilimsel özellikleri incelenmiştir. Bu özelliklerin incelenmesinde çeşitli bilim dallarından yararlanılmıştır. Bu bilim dalları Anatomi, Fizyoloji, Psikoloji ile Antropometri ve Ergonomidir.

Daha sonra gene bu bölümde bireyin doğumla gelen davranışlarına yön veren etmenler ele alınarak bu davranışların neden ve sonuçları üzerinde durulmuş ve tasarımcının tasarımına başlarken – kesinlikle – bireyin Biyo – yapısal özelliklerini göz önünde bulundurması gerektiği sonucuna varılmıştır. İkinci Bölüm, bireyin Toplumsal Varlık olarak ele alındığı bölümdür.

Bu bölümde bireyin bu kez toplum içindeki konumu, toplumun diğer üyeleri ile olan ilişkileri, etkileşimi ve değer yargıları ile yapısal özellikleri nedeni ile kendiliğinden meydana gelen (otomatik) davranışları açıklanmıştır.

Bireyin davranışlarını denetleyen, yön veren (yön vermesi gereken) etkenlerden biri de, Toplumsal Kurallardır. Ancak zaman zaman (ve bazı toplularda sıkça), bireyin bu kurallara uymayan davranışlarda bulunduğu görülebilir.

Bütün bu özellikler, Toplumsal Nitelikler ve Kullanıcı – öge ilişkileri alt – başlıklarında açıklanmış, bölümüm sonucunda, tasarımcının tasarımlarında bireyin yalnız Biyo – Yapısal özelliklerinin değil (onun yanında ve onunla birlikte), Toplumsal Özelliklerini de göz önünde bulundurup, onlara en uygun çözümleri getirmenin gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Üçüncü Bölüm Çevre Strüktürünün ele alındığı bölümdür.

Burada (çeşitli kaynaklara dayanarak) Çevre'nin Kavram ve Kapsamı tanımlamaları ile çevreyi oluşturan iki ögenin, Öznel ve Nesnel Çevre'nin tasarım olgusundaki yeri, önemi ve Tasarım Sorunları, Çağdaş Gelişimler ve Yarınlar alt – başlıkları altında bu kez, Kamusal Çevreler için yapılacak olan tasarımlarda Bilim, Teknoloji ve Tasarım ile Çevre Dostu ve Geri Dönüşümlü Tasarımlar açıklanmıştır.

Yukarıdaki tüm inceleme, bulgu ve sonuçların ışığında Kamusal Çevreler için yapılacak "Oturma Elemanı Tasarımında", sorunlar şöyle sıralanabilir.

- 1.** Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı Tasarımındaki Sorunlar, iki Ana Başlık halinde sıralanabilir. Bunlardan biri bireyin kendisi, diğeri ise, çevresidir.

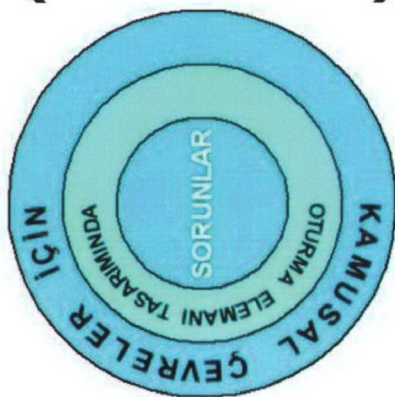
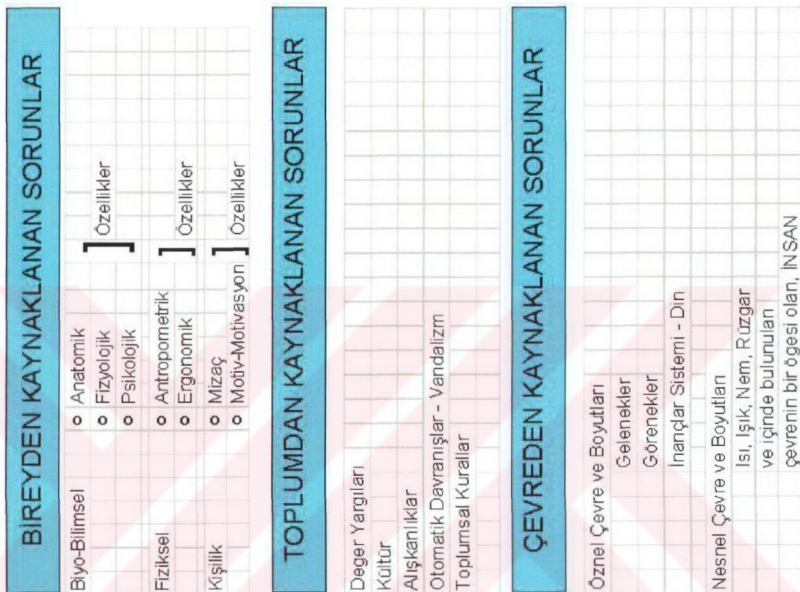
- 2.** Tasarımcı olarak yapılması gereken, öncelikle bu iki ögeyi iyi tanımak ve tasarımlarını, bunların özelliklerine en uygun yanıtı verecek şekilde tasarlamaktır.
- 3.** Bireyin (kullanıcının) iyi tanınması, onun biyo – bilimsel ve toplum – bilimsel özelliklerinin tanınması ile olasıdır.
- 4.** Birey, biyo – bilimsel açıdan (ve konunun kapsam sınırlarını aşmamak koşuluyla) ele alındığında, onun yapı ve yetisiyle davranışlarının biyolojik kökeninin, birer tasarım sorunu olduğu görülebilir.
- 5.** Öte yandan, bireyin içinde bulunduğu toplumun düşünce, kabul ve eylem türlerini benimsediği, davranışlarına, "onlar gibi olma" iç tepisiyle yön verdiği izlenebilir. Bu da tasarımcıya, tasarlayacağı nesnenin (örn. Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı) tasarımında kullanacağı "ölçüt"lerin ne olacağıının belirlenmesi gibi zorlukların getirdiği bir dizi sorun olarak ortaya çıkar.
- 6.** Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı tasarımında çevrenin özellikleri tasarım ölçütü olarak ele alındığında ayrı bir sorunu da beraberinde getirir. Bu sorun, çevrenin hangi özelliklerine göre hangi ölçütlerin kullanılacağı sorunudur.

- 7.** Çevre, Tasarımcı olarak Özne ve Nesnel Çevre gibi iki ayrı birimde incelenebilir. Bunlar özde aynı, içerik ve yapısal özellikleriyle ayırdılır. Özde ayırdılır, çünkü ikisinin de "merkezinde" birey vardır. İçerik ve yapısal özellikleriyle ise ayırdılır. Biri, biyolojik yapıya dayanır. Düşünce ve kabullerle bağlıdır. Diğeri ise her türlü nesne ve olaylarla etkileşen maddesel ve toplumsal varlıklardır. Böylece her ikisinde bazen birlikte, bazen ayrı ayrı, birer "tasarım sorunu" olarak, Kamusal Çevreler İçin Oturma Elemanı tasarımında rol oynarlar.

8. Son Söz :

Kamusal Çevre ve bu çevre için yapılacak Oturma Elemanı Tasarımındaki sorunlar, böyle. Bugün için... Ya yarın ?...

Yarın için ise bugünden bir şey söylemek zor. Bugünün ileri teknolojisi ile her şey – süratle – değişmekte. Çevre ve Sorunlar da ileride bu değişim içinde yerlerini alacaklardır.

Şekil 4.1: Kamusal Çevreler İçin Yapılacak Olan Oturma Elemanı Tasarımındaki Sorunlar Matrisi

CEM DOĞAN

Endüstri Tasarımcısı M.S. Ü.

ÖZGEÇMİŞ

Cem Doğan 7 Nisan 1967 yılında Münih'te doğdu.

Orta eğitimini İstanbul, Özel Işık Lisesi'nde tamamladı.

1989 yılında Mimar Sinan Üniversitesine girerek, 1993 yılında Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümünden mezun oldu.

1993 -95 yılları arasında İst - Taş kızak Tersanelerinde Deniz Yedek subayı olarak Askerlik görevini yerine getirdi. Bu süre içinde Deniz Kuvvet/eri Endüstri Mühendisliği kurslarına katıldı. 1994'te Terhis oldu.

Aynı yıl ATU Araştırma Tasarlama Uygulama A.Ş. ye tasarımcı olarak girdi. Orada 1 yıl kadar Yapı Donanım, ve Mobilya Tasarımı çalışmalarını sürdürdü.

Daha sonra 1995 – 1996 yılları arasında 3M Mimarlık ve Yapı Üretimi A.Ş. de İnce Yapı ve İç Mimarlık Tasarım ve Uygulama çalışmalarında yer aldı.

Cem Doğan 1996 yılından itibaren İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulunda, Tasarımcı olarak çalışmaktadır.

Cem Doğanın öğrencilik ve öğrencilik sonrası mesleki çalışmalarından başlıcalar şunlardır :

Kabataş Eğitim Vakfı Kültür Sitesi (Feriye Karakolu) iç mimari proje ve uygulaması (Doğan Tasarım Grubu) Ortaköy -İst .1992.

Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı Sarayı iç mimari proje ve uygulaması (Ekinciler Holding -ist.) Aşkabat Türkmenistan 1993.

Kabataş Eğitim Vakfı Eğitim Ve Sanat Sitesi (Zaptiye Koşuşları) iç Mimari proje ve uygulamaları (Doğan Tasarım Grubu) Ortaköy -İst. 1994.

İstanbul'un 2004, 2008, 2012 Olimpiyat adaylık çalışmaları, Atatürk Olimpiyat Stadı inşaatı kontrollük çalışmaları 1998 – 2001, UEFA Şampiyonlar Ligi Organizasyon komitesi çalışmaları 2004 – 2005.

Kaynaklar :

- 1 - Bardi M., Von Der Lehmhütte Zum Wolkenkratzer.
- 2 - Baymur F., Genel Psikoloji.
- 3 - Croney j., Anthropometrics For Designers.
- 4 - Çalışır A., Kültür Sözlüğü
- 5 - Doğan N., Tasarımda İnsan Etmenleri, Kültürel Özellikler.
- 6 - Domeyrat B., Yarının Harikaları.
- 7 - Güvenç B., İnsan ve Kültür.
- 8 - Güvenç B., Japon Kültürü.
- 9 -Hatje G., Neve Möbel
- 10 - Kösemihal N., Sosyoloji Tarihi
- 11 - Kükükerman Ö., Kişi Çevre İlişkilerinde Çağdaş Gelişimler ve Oturma Eylemi.
- 12 - Müller B., Beşeri İlişkiler
- 13 - Nourse A., Der Körper.
- 14 - Oğuz B., Türkiye Halkının Kültür Kökenleri
- 15 - Öztabağ L., Psikolojide İlk Adım.
- 16 - Papanek V., Design For The Real World.
- 17 - Songar A., Biyo – Fizik Dersleri.
- 18 - Toprak M., Anatomi Ders Kitabı, 1996
- 19 - Terzioğlu M., Fizyoloji Ders Kitabı Cilt 1.
- 20 - Ünügür M., Kültür Farklarının Mekan Gereksinimlerine Etkilerinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Ergonomiks Metod.
- 21 - Wells C., İnsan ve Dünyası.
- 22 - Yapı Dergisi, Sayı 32.

İnternet Kaynakları :

- 1 - <http://www.likya.iyte.edu.tr>
- 2 - http://www.densa.com.tr/kent_mobilya.htm
- 3 - <http://www.compin.com//UK/index1.htm>
- 4 - <http://www.figueras.com>
- 5 - <http://www.iston.com.tr>
- 6 - <http://hipsing.en.alibaba.com/group/5042>
- 7 - <http://www.baconnection.com/chair/public>
- 8 - <http://www.townandpark.com.au/pages/gallery>
- 9 - http://www.creativepipe.com/sardi_seating_main.htm
- 10 - http://www.creativepipe.com/zuma_seating_main.htm
- 11 - <http://www.cis-streetfurniture.co.uk/masterpages/seating>
- 12 - <http://www.grammerburo.com.tr>
- 13 - <http://www.universalseating.com/pdf/outdoor.pdf>
- 14 - <http://www.Norix.com>
- 15 - http://www.pps.org/buildins/info/how_to/amanities_bb/general_seating
- 16 - http://www.streetfurniture.co.nz/products_seating.html
- 17 - <http://www.schoogrounds.ca/schoolgrounds/projects/seating.html>
- 18 - http://www.seatinconcepts.co/installation_outdoors.asp
- 19 - <http://www.steeline.co.uk/seating.html>
- 20 - <http://ziraat.com.edu.tr/bolumler/peyzaj/peyzajnedir.htm>